

پوخته ی

تویشووی پاریزکاران

له چیرۆکی پیغه مبه ران و نیردراوان

کۆکردنه وه ی : هه ژار بو لای لیخۆشبوونی پهروه ردگاره که ی :

هه یته م موحه ممه د سه رحان

مامۆستا له په یانگای هه ره م له مزگه وتی پیغه مبه ری خوا - له پیشدا - و سه ره رشتیاری

په یانگای سوننه

mahadsunnah.com

خوا له خۆی و دایک و باوکی و هه رکه سییک یارمه تی داوه له ده رکردنی ئەم کتیبه خوش بیّت

چاپى يەكەم

(ئەم نوسخە يە ئەلىكترونىيە لە ژىر چاك كىرندايە

هېشتا ئامادە نىيە بۇ چاپكىرەن)

مافى چاپكىرەنەوہ بۇ ھەموو موسلمانىكە

بە بى گۆرىنى ناوہ پۆكەكەى

چاپى يەكەم

۱۴۴۷ كۆچى - ۲۰۲۶ زاینى

پیشه کی:

به ناوی خواي به خشنده ي ميهره بان

سوپاس و ستايش بۆ خواي گه وره، سوپاسي ده كه ين و داواي يارمه تي لئ ده كه ين و داواي ليخوشبووني لئ ده كه ين، وه په نا ده گرین به خوا له خراپه كاني نه فسان و له خراپي كرده وه كانمان، ههر كه سيك خوا هيدايه تي بدات ئه وا هيچ گومرا كه ريكي نيه، وه ههر كه سيك گومرا بكات ئه وا هيچ رينايي كه ريكي (هيدايه تده ريكي) نيه. وه شايه تي دده م كه هيچ په رستراويك به حق نيه جگه له الله، تاك و ته نهايه و هيچ هاوبه شيكي نيه، وه شايه تي دده م كه موحه ممهد (ﷺ) به نده و پيغه مبه ريه تي.

أما بعد : ئەمە نامە يە کي (په رتووكيكي) كورتكراوه يه له په رتووكي «زاد الأتقياء من قصص الرسل والأنبياء» (تويشوي پاريزكاران له چيروكي پيغه مبه ران و نيردراوان)، تاييدا پوخته يه كان هيناه وه رباره ي ئه و پيغه مبه رانه ي (سه لامى خويان لئ بيت) كه ناويان له قورئاندا هاتووه، به يي هيناني چيروكه كان به دريژي، داوا له خواي زيندووي راگر (الحي القيوم) ده كه ين كه ئه م كاره بيگه رد بكات ته نها بۆ په زامه ندي خو، وه سوودي پي بگه يه نييت به خوينه ر و نووسه ر و يارمه تيده ر، به راستي ئه و خوايه سه ره په رشتيار و توانداره به سه ر ئه وه دا.

وه سه لات و سه لام و به ره كه تي خوا برژييت به سه ر باشتريني دروستكراوان موحه ممه دي كوري عه بدوللا (ﷺ)، وه به سه ر سه رجه م پيغه مبه ران و نيردراواندا (عليهم السلام)، وه به سه ر ئال و به يتي پيغه مبه ري خوا (ﷺ) و هاوه لاني و ئه وانه ي به چاكه شوينيان ده كه ون تا پوژي دواي، وه سوپاس و ستايش بۆ خواي په روه ردگاري جيهانيان.

سوودیک:

ئىبنولقەيم (پەحمەتى خۇاى لى بىت) لە كىتەبى «الفوائد» (۵۶/۱) دەلىت:

(ئەي ئەوھى ئىرادە و ھىممەت لاوازە! تۆ لە كوئى؛ لە كاتىكدا ئەم پىگايە پىگايە كە ئادەم تىايدا ماندوو بوو، وە نوح لە پىناويدا لاواوتەو وە گىراو، وە خەلىل (ئىبراھىم) فەردراو تە ناو ئاگرەو، وە ئىسماعىل بۆ سەربىر پالخرەو، وە يوسف بە نرخىكى كەم فەرشراو و چەند سالىك لە زىنداندا ماوتەو، وە زەكەرىيا بە مشار پارچە پارچە كراو، وە گەورە و خۇپارىزى داوئىپاك يەحيا سەربىردراو، وە ئەيوب ناخۇشى و ئازارى چەشتوو، وە گىرمانى داود لە حەد بەدەر بوو، وە عىسا لە گەل ئازەلى كىوى (لە دەشت و دەر) پىي كەدوو، وە موحەممەد (ﷺ) پەو بە پرووى ھەژارى و جۆرەھا ئازار بووتەو؛ كەچى تۆش بە گەمە و يارىيەو خۆت بادەدەيت و دەنازىت؟!).

پوخته ی باسی ئه و پیغه مبه رانه ی که له کتیه دا باسیان ده کریت :

ز	ناوی پیغه مبه ر	نازناوه که ی	ئوممه ته که ی	کتیه که ی	چه ند جار له قورئاندا ناوی هاتوه
۱	ئاده م	باوکی مرۆف			۲۵ جار
۲	شیث				۰
۳	ئیدریس				دوو جار
۴	نوح	باوکی دووه می مرۆف			۴۳ جار
۵	هود		عادی یه که م		۴ جار
۶	صالح		ئه مود		۹ جار
۷	ئیراهیم	باوکی پیغه مبه ران ، ئه له خه لیل	بابل و شام	صوحوف	۶۹ جار
۸	لوط		خه لکی سه دوم		۲۷ جار
۹	شوعه یب	وتاریژی پیغه مبه ران	خه لکی مه دیه ن		۱۱ جار
۱۰	ئیساعیل	سه رپراو (ذهبیح)	خه لکی مه ککه		۱۲ جار
۱۱	ئیسحاق		خه لکی شام		۱۷ جار
۱۲	یه عقوب	ئیسرائیل	خه لکی شام		۱۶ جار
۱۳	یوسف	راستگۆ ، که ریمی کوپی که ریمی کوپی که ریمی کوپی که ریم	قیبط (خه لکی میسر)		۲۷ جار
۱۴	ئه یوب	ئارامگر	خه لکی هه وران		۴ جار
۱۵	ذولکیفل				دوو جار

۱۶	یونس	ذو لنون ، هاوہ لی نہ ھہ نگہ کہ	خہ لکی نہ ینہ وا		۴ جار
۱۷	موسا	کہ لیمو لّلا	قیبط و بہ نی ئیسرائیل	تہورات ، صوحوف	۱۳۶ جار
۱۸	ہارون				۲۰ جار
۱۹	یوشہ ع	فہ تا موسا	بہ نی ئیسرائیل		۰
۲۰	خضر	بہ ندہ صالحہ کہ			۰
۲۱	حزقیل		بہ نی ئیسرائیل		۰
۲۲	ئیلیاس		بہ نی ئیسرائیل ، خہ لکی بہ علہ بہ ک		دوو جار
۲۳	شہ مویل		بہ نی ئیسرائیل		۰
۲۴	ئہ لیہ سع		بہ نی ئیسرائیل		دوو جار
۲۵	داوود	جینشیننی دووہم	بہ نی ئیسرائیل	زہ بور	۱۶ جار
۲۶	سولہ ییان	پیغہ مہہ ری پادشا	بہ نی ئسرائیل ، خہ لکی سہ بہ ۴		۱۷ جار
۲۷	زہ کہ ریا		بہ نی ئیسرائیل		۷ جار
۲۸	یہ حیا		بہ نی ئیسرائیل		۵ جار
۲۹	عیسا	وشہ ی خوا ، روح اللہ ، مہ سیح	بہ نی ئیسرائیل	ئینجیل	۲۵ جار
۳۰	موحہ ممہد (ﷺ)	راستگوی دہ ستپاک ، پیغہ مہہ ری نہ خویندہ وارہ کان	ہہ موو جنو کہ و مرو فہ کان	قورئانی مہ زن	۴ جار

یه کهم پیغه مبه‌ران - ئاده‌م - علیه السلام

نازناوه‌که‌ی	باوکی مروّفه‌کان - خوای گه‌وره له خۆل دروستی کرد و ئەمجار روّحی به به‌ردا کرد.
هاوسه‌ره‌که‌ی	حه‌ووا ، خوای گه‌وره له په‌راسووی ئاده‌م دروستی کردووه ، وه هاوسه‌رگرییان یه کهم هاوسه‌رگری بووه له میژوودا .
دوژمنه‌که‌ی	ئیبلیس ، ئەو له فریشته‌کان نه‌بوو بو ماوه‌ی چاوپروکانیکیش به‌لکو له جنۆکه بووه .
منداله‌کانی	خوای گه‌وره باسی دووان له کوره‌کانی ئاده‌می بو کردوین ، یه‌کیکیان ئەو‌تر ده‌کوژیت ، وه له سوننه‌تدا ئەوه‌مان زانیوه که‌وا هه‌ریه‌کیک له‌وانه خوشکیکی بووه که له گه‌لیدا دووانه بوونه ، وه به زۆری ریاوایه‌ت کراوه له سه‌له‌فه‌وه که‌وا خوای گه‌وره شیئی به ئاده‌م به‌خشیوه ، خوای گه‌وره خۆی باشت‌ر ده‌زانیت که مندالی تری بووبیت .
جینگاکه‌ی	خوای گه‌وره ئاده‌م و حه‌وای له به‌هه‌شت دروست کرد ئەمجار دابه‌زیندران بو سهر زه‌وی.
پیغه‌مبه‌رایه‌تیه‌که‌ی	ئەو یه کهم پیغه‌مبه‌ره (نبی) یه خوای گه‌وره ره‌وانه‌ی کردووه ، ﴿وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَىٰ آدَمَ مِنْ قَبْلُ﴾ طه: ۱۱۵
ریزلینانی خوای گه‌وره له ئاده‌م	//۱ ﴿لَمَّا خَلَقْتُ بَدَنِي﴾ ص: ۷۵ ﴿فَإِذَا سَوَّيْتُهُ، وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي﴾ الحجر: ۲۹ (خوای گه‌وره ئاده‌می له‌سهر شیوه‌که‌ی خۆی دروست کردووه) //۲ ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ﴾ البقرة: ۳۴ (سوجه‌ی سه‌لامکردن و ریز نه‌ک په‌رستن . //۳ ﴿جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾ البقرة: ۳۰ //۴ ﴿أَسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ﴾ البقرة: ۳۵ //۵ ﴿وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا﴾ البقرة: ۳۱

۶// ﴿فَلَقَّ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ﴾ البقرة: ۳۷ ۷// ﴿إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ﴾ آل عمران: ۳۳ ۸// ئەو یەكەم كەسە خەلكی دین بو لای بو ئەو هی شه فاعه تیان بو بكات (متفق علیه)	
له قورئاندا ۲۵ جار ناوی هاتوو و چیرۆكه كهی یه كهم چیرۆكه له قورئاندا باسكراوه .	باسكردنی
ئادهم هه زار سال ژیاوه ، پاشان وه فاتی كرد.	وه فات كردنی

باسی ئەو پیغه مبه رانه ی له نیوان ئادهم و نوحدا هاتوون

ده لئین مانا كهی : به خشینی خودایه	مانا كهی :	}
ئادهم ، جا ئەو كۆری ئەو و جینشینی ئەو له پاش خۆی .	باوكی :	
ئەو هی به ناوبانگه لای میژوونوسان ئەو پیغه مبه ر بووه ، به لام ناوی له قورئان و فهرمووده راست و دروسته كاندا نه هاتوو .	پیغه مبه رایه تییه كهی	

ئەو هی لای میژوونوسان به ناوبانگه ناوی خه نوخ بووه ، ئەویش باپیری باوكی نوحه ، ئەویش لای ئەهلی كتیاب وایه ، وه ده لئین : به لكۆ ئەو له نهو هی ئیبراهیمه و ئیبن عوثةیمین ئەم رایه ی په سه ند كردوو .	ناو و سه رده مه كهی	}
۱/ ده لئین : یه كهم كه س بووه به قه لهم نوسیویه تی . ۲// ﴿إِنَّهُ، كَانَ صَدِيقًا نَبِيًّا﴾ ﴿٥٦﴾ مريم: ۵۶ سه عدی ده لئیت : خوا ی گه و ره چه ند ئاكارێکی تیا دا كۆ كرده و وه له نیوان راستگویی كه باوه رهینانیکی به و و زانستیکی ته و او و دلنیا ییه کی	ئەو هی خوا ی گه و ره وه صفی پی كردوو	

دامه زراو و کرداری چاکه‌ی له خوځرتبوو ، وه له نټوان هه‌لټاردنی بو ټه‌وه‌ی وه‌حی بو بکات و په‌یامه‌که‌ی پټدا ره‌وانه بکات) ۳-۴ // ﴿مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ (الأنبياء: ۸۵) ﴿مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (الأنبياء: ۸۶) ۵ // ﴿وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا﴾ (مریم: ۵۷) ده‌لټن : ټه‌و نه‌مردووه به‌لکو خوای گه‌وره به‌رزی کرده‌وه بو لای خو‌ی ، ټیبن حه‌جه‌ر ده‌لټن : ټه‌و باسه‌ی که ده‌لټن : ټیدریس به‌رزکراوه‌ته‌وه به زیندوویی له هیچ ریگایه‌کی به‌هیزه‌وه نه‌سه‌لټنراوه به مرفوعی) وه ده‌لټن : به‌رزمان کرده‌وه بو پیگه‌یه‌کی به‌رز و جیگایه‌کی به‌رز له نټوان خه‌لکیدا که ټه‌ویش پیگه‌ی پیغه‌مبه‌رایه‌تیبه .	
دوو جار له قورئاندا باسکراوه ، له سوره‌تی (الانبياء) و سوره‌تی (مریم)	باسه‌که‌ی

یه که‌م پیغه‌مبه‌ران (نوح)ه - سه‌لامی خوای له‌سه‌ر بیټ-

نوحی کوپری لامیکی کوپری مه‌توشه‌له‌خ ، له نه‌وه‌ی شیشی کوپری ئاده‌مه.	ناوی
ټیپامی حاکم و ټیبن حیبان ریوایه‌تیان کردووه که‌وا پرسیار له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) کرا : ټایه چه‌ندیک له نټوان ئاده‌م نوحدا هه‌بووه ؟ فه‌رمووی : ده سه‌ده‌ه وه له بوخاریدا هاتووه له ټیبن عه‌بباسه‌وه که‌وا هه‌موویان له‌سه‌ر ئیسلامه پاکه‌که بوونه) ټیبن که‌ثیر ده‌لټن : مه‌به‌ست له سه‌ده : نه‌وه‌یه یان ماوه‌یه) وه سه‌ره‌تای شیرکه‌که‌یان زیاده‌پره‌وی کردن بووه له پیاوچاکاندا پاشان ټه‌وانیان په‌رست .	سه‌رده‌مه‌که‌ی
۱ // یه که‌م پیغه‌مبه‌ران ﴿كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنِّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ﴾ (النساء: ۱۶۳) وه له فه‌رمووده‌یه کدا هاتووه : (ټه‌ی نوح تو یه که‌م پیغه‌مبه‌ری بو سه‌ر زه‌وی)	نازناوه‌کانی

منفق عليه. //۲ یه کیکه له پیغه مبه رانی ئولولعه زم ﴿ فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَأُولُوا الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ ﴾ الأحقاف: (۳۵) //۳ باوکی دووه می مرو فایه تییه : ﴿ وَجَعَلْنَا ذُرِّيَّتَهُ هُمُ الْبَاقِينَ ﴾ (۷۷) الصافات: (۷۷)	
﴿ فَلَيْتَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا ﴾ العنكبوت: (۱۴) حالی ئەوان لەو ماوه یه دا ئەوه بوو که هەر کاتێک به تەنێشت که مه لێک له قه و مه که یدا تێیه پ بوایه ئەوا گالته یان پێی ده کرد .	ماوه ی ره وانه کردنی
﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ ﴾ التحریم: (۱۰) وه له (مستدرک) دا هاتوو له ئیبن عه بیاسه وه به (موقوف) ی واته : قسه ی خۆیه تی : به لام هاوسه ره که ی نوح به خه لکی ده گوت : ئەو شیتته (	هاوسه ره که ی
//۱ قورئان باسی هیچ یه کیک له منداله کانی ئەوی نه کردوو ته نه ا ئەوه نه بیته که کوفری کردوو ، ﴿ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ، وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ يَبْنِىْ اَزْكَبَ مَعَنَا ﴾ هود: (۴۲) ۲- ۴ // وه زۆریک له سه له ف وتویانه : هه مووی وه ی ئەمپۆ له سه ر زه ویدان له نه وه ی (سام) و (حام) و (یافت) ن کۆره کانی نوح .	منداله کانی
﴿ وَأَمَرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴾ یونس: ۷۲	دینه که ی
//۱ ئامۆزگاری کردن به نهینی : ﴿ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴾ نوح: (۵) //۲ به ئاشکرا : ﴿ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴾ (نوح: ۸) //۳ کۆکردنه وه ی له نێوانیاندا : ﴿ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَنْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا ﴾ (نوح: ۹)	پله په ندی بانگه وازه که ی سی پله یه :

فەزڵ و ئاكارە باشەکانی	//١ بەندهی شوکرانه بژێر : ﴿إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا﴾ (الإسراء) //٢ دوعاکانی وه لام ده درایه وه : ﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ﴾ (الأنبياء: ٧٦) //٣ پیغه مبه رایه تی و کتیب له نه وه کهیدا هه بووه : ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا وَإِبْرَاهِيمَ وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتَابَ﴾ (الحديد: ٢٦) //٤ هیزی ئارامگرتنی : ﴿أَلَفَ سَنَةً إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا﴾ (العنكبوت: ١٤) //٥ ملکه چبوونی ته و او بو خوی گه و ره : کاتیک خوی گه و ره هه و الی پیدایا که و ا کوره که ی کاریکی باش نییه : ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ﴾ (هود: ٤٧) //٦ خوی گه و ره سه ری خست : ﴿وَنَصَرْنَاهُ مِنَ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا﴾ (الأنبياء: ٧٧) //٧ خوی گه و ره ته ئمینی کردووه : ﴿سَلَّمَ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ﴾ (الصفات) //٨ چاکه کاربووه : ﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ (الصفات) //٩ به هیز بووه له دینی خوی گه و ره دا : ﴿وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْنِي عَلَى الْأَرْضِ مِنْ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾ (نوح)
باسی له قورئاندا	٤٣ جار ناوی له قورئاندا هاتوو له ٢١ سوره تدا ، وه سوره تیک ناو نراوه به ناوی ئه وه وه و له جگه له ئه و باسی که سی تر نه کراوه .
باسی له سوننه تدا	له سوننه تدا له چه ن دین فەرمووده دا هاتوو ، له وانه ئه و فەرمووده یه یه : له رۆژی قیامه تدا نوح و ئوممه ته که ی دین ، خوی گه و ره ده فەرمویت : ئایا بانگه وازی دینه که ی خوات گه یاند ؟ ئه ویش ده لیت : به لئ ئه ی پهروه ردگارم ، ئه مجار به ئوممه ته که ی ده لئین : ئایا نوح ئاگادارتانی کرده وه ؟ ئه وانیش ده لئین : نه خیر ، هه رگیز هیچ پیغه مبه ری کهان بو نه هاتوه ، ئه ویش به نوح ده لیت : کئ شایه تیت بو ده دات ؟ ئه ویش ده لیت : (موحه ممه د) و ئوممه ته که ی ، جا ئیمه ش

شایه تی بو ددهین که بانگه وازه که ی گه یاندوه و ئهوانی ئاگادار کردوه ته وه ، ئوه ویش مانای ئه و ئایه ته یه : ﴿ وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ ﴾ البقرة: ۱۴۳ وه مانای (الوسط) واته دادپهروه ری) بوخاری ریوایه تی کردوه	
نیشانه و ئایه ته که ی	که شتییه که بوو ، ﴿ وَأَصْنَعُ الْفُلَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحِّينَا ﴾ هود: ۳۷)

پیغه مبهری خوا هوود – سه لامی خوی له سه ر بیّت-

ئه صل و ره چه له کی	له نه وه ی (سام) ی کو ری (نوح) ه
قهوم و هۆزه که ی	خوی گه و ره بو قهومی عاد رهوانه ی کرد ، ئهوانیش پێیان ده لێن : عه ره بی عاریبه
جیگا که ی	عاد له ئه حفاف نیشته جی بوو بوون (چیا له کان) له زهوی یه مهن .
کاته که ی	ئهوان یه که م کهس بوون بتیان په رست له پاش لافاوه که ، وه یه که م ئوممهت بوون خوی گه و ره به هۆی تاوانه کانیا نه وه به هه لاکه تدا بردنی له پاش نوح.
له نیعمه ته کانی خوی گه و ره به سه ر (عاد) ه وه	۱// ﴿ ذَاتِ الْعِمَادِ ﴾ الفجر: ۷ واته : خپوه تی له موو دروست کراو و خاوه نی ستوونی درێژ. ۲// ﴿ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصْطَةً ﴾ الأعراف: ۶۹ جا ئهوان به هیژترین خه لکی سه رده می خویان بوون . ۳// ﴿ أَتَبْنُونَ بِكُلِّ رِيعٍ ءَايَةً ﴾ الشعراء: ۱۲۸ بنیاتی گه و ره و مه زن ﴿ تَعْبَثُونَ ﴾ به بی هیج به رژه وه ندیه ک. ۴// ﴿ وَإِذَا بَطَشْتُمْ بَطَشْتُمْ جَبَارِينَ ﴾ الشعراء له بهر زوری هیژ و

دهسه لاتیان.	
// ٥ ﴿ اَمَّا كُمْ بِاَنْعَلَمٍ وَبَيْنَ ١٣٣ وَجَنَّتِ وَعُيُونٍ ١٣٤ ﴾ الشعراء	
// ١ هیز و زۆری پشتبەستنی بە خوای گەوره ، جا کاتیک قەومە کە ی بە درۆیان زانی و باوەریان پێی نه کرد فەرمووی : ﴿ فَكَيْدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنْظَرُونَ ٥٥ ﴾ اِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ ﴿ هود: ٥٥ - ٥٦	ئەو سیفە تانە ی خوای گەوره وەسفی پێکردوو.
// ٢ ئامۆزگاری و ئەمانەت ، روو لە قەومە کە ی دە کات و دە لیت : ﴿ وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ٦٨ ﴾ الأعراف: ٦٨ خوای گەوره یش ئیقراری ئەو ی کرد .	
٤ جار ناوی هوود لە قورئاندا هاتوو ، وە سورە تیکیش بە ناوی ئەو وە ناو نراو (سورە تی هود) وە سورە تیکیش بە ناوی ئەو جیگایە ی کە تیایدا رەوانە کراو (سورە تی الاحقاف).	باسی ئەو لە قورئاندا
خوای گەوره بایە کی توندی رەوانە کرد و هەموویان لە ناوچوون : ﴿ وَأَمَّا عَادٌ فَأُهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ٦ ﴾ الحاقة وە خوای گەوره هوود و ئەوانە ی باوەریان هینا لە گە لیدا رزگار کرد .	لە ناوچوونی قەومە کە ی

پێغه مبهری خوا (صالح) - سه لامی خوای لی بیت -

له نه وه ی (ئیره م) ی کوری (سام) ی کوری (نوح) ه.	ره چه له کی
خوای گەوره رەوانە ی کرد بۆ گە لی ئەموود ، کە عەرە بی عاریبه ن.	قەومە کە ی
قەومی ئەموود لە ناوچه ی (حیجر) نیشته جی بوو بوون ، لە نێوان حیجاز و ته بوك .	جیگه کە ی
ئەموود لە پاش عاد هاتوون بۆ ماوه یه کی که م و بتیان په رستوو .	کاته کە ی
٨ ﴿ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْجُونَ	له نیعمه ته کانی

﴿الْجِبَالُ بُيُوتًا﴾ (الأعراف: ٧٤) ﴿وَكَانُوا يَنْجِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا ءَامِنِينَ﴾ ﴿٨٢﴾ (الحجر: ٨٢) وه نيعمه تی ئەمن و ئاسایش گه‌وره‌ترین نيعمه‌ت بوو خوای گه‌وره به سه‌ریاندا رژان‌دبووی. ٢/ ﴿وَتُمُودَ الَّذِينَ جَاءُوا بِوَاتِهِ: بِرِیویانه و کونیان کردووه﴾ (الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ (الفجر: ٩). ٣/ ﴿أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا﴾ (هود: ٦١).	خوا گه‌وره به سه‌ر ته‌مووده‌وه :
١/ خاوه‌نی عیززه‌ت بوو له ناو قه‌ومه که‌یدا ، ﴿يَصْلِحُ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا﴾ (هود: ٦٢) ٢/ ئامۆزگاری کردنیان ، ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَاكَ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ﴾ (الأعراف: ٧٩)	ئه‌و سیفاتانه‌ی خوای گه‌وره وه‌سفی پێی کردووه
و‌شتره‌که : ﴿وَأَيْنَا تُمُودَ الْأَنْفَاقَةِ مُبْصِرَةً فَظَلَمُوا بِهَا﴾ (الإسراء: ٥٩)	نیشانه‌و ئایه‌ته‌که‌ی
خوای گه‌وره ٩ جار ناوی صالحی له قورئاندا هێناوه ، وه سوره‌تیک به ناوی ئه‌و شوینه‌وه ناو ناوه که تیادا ره‌وانه کراوه (الحجر).	باسه‌که‌ی له قورئاندا
کاتیک و‌شتره‌که‌یان سه‌ر‌بری سی رۆژ مۆله‌تیان پێدرا ، ئه‌مجار به ده‌نگیک به‌رز له ئاسمانه‌وه سزا دران و له جیگا‌که‌ی خۆیاندا که‌وتن به‌زه‌ویدا ، وه خوای گه‌وره صالح و ئیماندارانی رزگار کرد .	له‌ناو‌چوونی قه‌ومه‌که‌ی
کاتیک پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) به ته‌نیشت حیجردا تیپه‌ری فه‌رمووی : مه‌چنه شوینی نیشته‌جی بوونی ئه‌وانه‌ی سته‌میان له نه‌فسی خۆیان کردبوو مه‌گه‌ر به گریان‌ه‌وه نه‌وه‌ک ئه‌وه‌ی تووشی ئه‌وان بوو تووشتان ببیت) متفق علیه.	سه‌ردانی‌کردنی حیجر

باوکی پیغمبه‌ران ئیبراهیم - سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بیت -

ناوه‌که‌ی	ئیراهیم ، ومانا که‌ی : باوکیکی میهره‌بان.
ناوی باوکی	ئازهر ، ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ ءَاذَرَ﴾ الأنعام: ۷۴
نازناوه‌که‌ی	۱/ خه‌لیلی خوی گه‌وره: ﴿وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا﴾ (النساء ۱۲۵) ۲/ باوکی پیغمبه‌ران : جا هه‌موو ئه‌و پیغمبه‌رانه‌ی له‌پاش ئه‌و ره‌وانه‌ی کراون له‌نه‌وه‌ی ئه‌ون . ۳/ پێشه‌وای هه‌نیفه‌کان : ﴿أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِفًا﴾ النحل: ۱۲۰
هاوسه‌ره‌کانی	۱/ ساره: دایکی ئیسحاق که‌ باوکی یه‌عقوبه‌ و باپیری به‌نی ئیسرائیله‌ . ۲/ هاجه‌ر : دایکی ئیسماعیله‌ که‌ باپیری عه‌ره‌به‌ .
له‌فه‌زل و تاییه‌تمه‌ندییه‌کانی	۱/ ﴿إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ (۱۲۰) شاکرا لَانْعَمِهِ أَجَبْتُهُ وَهَدَيْتُهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿۱۲۱﴾ وَعَآيَتُهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۱۲۲﴾ (النحل: ۱۲۰ - ۱۲۲) ۲/ به‌ پیغمبه‌ری خوا (ﷺ) و ترا : ئه‌ی باشتیرینی دروستکراوه‌کان ، فه‌رمووی : ئه‌وه‌ ئیبراهیمه‌ . (مسلم ریوایه‌تی کردووه‌) ۳/ هه‌موو پیغمبه‌ران له‌پاش ئه‌و ره‌وانه‌ی کراون له‌نه‌وه‌ی ئه‌ون : ﴿وَجَعَلْنَا فِي ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ﴾ (الحديد: ۲۶) ۴/ فه‌رمان به‌ موحه‌مه‌د (ﷺ) کراوه‌ که‌وا شوینی میله‌ته‌که‌ی بکه‌وێت : ﴿أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِفًا﴾ (النحل: ۱۲۳) ۵/ یه‌که‌م که‌س بووه‌ که‌ میوان راگیر بکات . ئیامی مالیک له‌ئین المسیب هه‌و ریوایه‌تی کردووه‌ به‌ مورسه‌لی . ۶/ یه‌که‌م که‌س بوو که‌ خه‌ته‌نه‌ی کرد له‌ ته‌مه‌نی هه‌شتا سالی‌دا به‌ پاچ ، متفق علیه‌.

۷/ یه کهم کهس ده بیټ له دروستکراوه کان داده پوشریت له قیامه تدا . متفق علیه. ۸/ فه رمانمان پیکراوه کهوا سه لاواتی بو بنیرین له هه موو نوژیکدا ده یکهین. ۹/ باشتین پیغه مبه ران و نیردراوانه له دواى پیغه مبه رمان موحه ممه د (ﷺ). ۱۰/ که عبه ی بنیات ناوه و یه کهم کهس بووه بانگی خه لکی کردووه بو حه ج ، ﴿وَأَذِّنْ فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ﴾ (الحج: ۲۷) ۱۱/ به هیزی حوجه کانی ، ﴿وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ﴾ (الأنعام: ۸۰)	
به ننا بووه ، له گه ل ئیسماعیلی کوپیدا که عبه یان دروست کرد ، ﴿وَإِذْ رَفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ﴾ البقرة: ۱۲۷	پیشه که ی
۶۹ جار ناوی له قورئاندا هاتووه له ۲۵ سوره تدا ، وه سوره تیکیش به ناوی ئه وه وه ناو نراوه ، ئه ویش دووهم کهسه که زوړترین جار ناوی قورئاندا هاتووه له پاش موسا .	باسه که ی له قورئاندا
پیغه مبه رى خوا (ﷺ) فه رموویه تی : ۰ ئیبراهیمم بینى له هه موو که سینک زیاتر به ئه و بیټ هاوړیکه تانه - واته : خو ی - . موسلیم ریوایه تی کردووه .	سیفاته خه لقییه کانی
﴿مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ (۱۷) آل عمران.	دینه که ی
صوحوفى ئیبراهیم ، ﴿صُحُفَ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى﴾ (الأعلى)	کتیبه که ی
ئیراهیم له بابل هوه کوچی کرد بو شام ، ئه مجار بو میصر ئه مجار بو شام جاریکى تر ، وه به خانه واده که یه وه کوچی کرد بو مه ککه .	کوچکردنى
۱/ ﴿قُلْنَا يَنْتَارُ كُوفِي بَرْدًا وَسَلَّمًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ﴾ (الأنبياء). ۲/ ﴿فَخُذْ أَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا	گرنګترین ثایه ته کانی

ثُمَّ أَدْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا ﴿البقرة: ٢٦٠﴾ ٣/ ﴿وَفَدَيْنَهُ بِذَنبِ عَظِيمٍ ﴿١٠٧﴾﴾ الصافات. ٤/ ﴿قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِي عَلَى أَنْ مَسَّنِيَ الْكِبَرُ﴾ (الحجر: ٥٤) ٥/ مه قامی ئیبراهیم ، ئه وهیش ئه وه بهردهیه که له سه ری راوه ستا کانیک که عبه ی بنیات ده نا و هه ر له سه ر ئه وه بهرده بانگی خه لکی کرد و بو ئه وه ی بین بو حه جکردن . ٦/ بانگدانی بو حه جی مالی خوا ، هه موو ئه وانیه حه ج ده کهن تا روژی قیامه ت گوئیان له وه ده نگه بووه . ٧/ هه موو پیغه مبه ری که له پاش ئه وه دیت له نه وه ی ئه وه . ٨/ دوعا کانی هه رده م وه لا ده درانه وه . ٩/ ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ﴾ (الأنعام: ٨٣)	
--	--

ئیسماعیل و ئیسحاق – سه لامی خویان له سه ر بیته

دایک و باوکی	باوکی ئیبراهیمه و ئه ویش کوپی گه وریه تی ، وه دایکیشی (هاجره)ه	سفره
نازناوه که ی	سه رپراوه که (الذبیح) خوی گه وریه به رانیکی بو کرده فیدییه کاتیکی ته سلیمی فه رمانه که ی خوی گه وریه بوو .	
هاوسه ره که ی	له گه ل ئافره تیک له هوژی جورهومی عه ره بی هاوسه رگیری کرد .	
قه ومه که ی	خوی گه وریه ره وانیه کرد بو ئه هلی مه ککه ، خو ی و دایکی له وئ ژیان ، ئه وانیش هوژی جورهوم بوون که هوژیک عه ره بی یه مه نی بوون و له وئ نیشته جی بوون به ته ماحی ئوی زه مزه م .	
ئه وه سیفه تانه ی خوی گه وریه وه سفی	١/ ﴿فَبَشَّرْنَاهُ بِغُلَامٍ حَلِيمٍ ﴿١٠١﴾﴾ (الصافات) ٢/ ﴿إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ الْوَعْدِ﴾ (مریم: ٥٤) وه ئه م فه زله ی بو هیچ	

	پیکردووہ پیغمبریک باس نہ کردووہ ئیلا بو ئو نہ بیت ، چونکہ ئو راستی فہرمو و لہوہی کہ وتی : ﴿ یَتَّابَتْ أَعْمَلُ مَا تُؤْمَرُ ﴾ الصافات: ۱۰۲ ۳-۴ / ﴿ وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا ﴾ (۵۵) (مریم) ۵-۶ / ﴿ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ ﴾ (۸۵) الأنبياء ﴿ مِنْ الصَّالِحِينَ ﴾ (۸۶) الأنبياء: ۸۶ ۷ / له گہل ئیبراہیمی باوکیدا کہ عہی بنیات نا .	باسہ کہی لہ قورئاندا ناوی ئیسماعیل لہ قورئاندا ۱۲ جار ہاتووہ ، ہر ئویش مہ بہستہ لہو ٹاہ تہی خوی گہورہ : ﴿ فَبَشِّرْنَاهُ بِعِلْمٍ حَلِيمٍ ﴾ الصافات: ۱۰۱ (بہ لام ئیسحاق موژدہ دانہ کہی ٹاہ تہی : ﴿ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَالِمٍ ﴾ (۵۳) الحجر: ۵۳) بوو .
	نیشانہ و ٹاہ تہ کانی	۱ / بیری زہ مزہم . ۲ / بہرائیکی کرا بہ فیدیہ و لہ بری ئو سہرپرا .
	دایک و باوکی	وہ فاتکرنی
	ہاوسہرہ کہی	دہلین : ناوی (رفقا)یہ .
	مندالہ کانی	دو مندالی ہہیہ : ئعلیص باوکی (رؤم)ہ ، وہ یہ عقوب باوکی بہنی ئیسرائیلہ .
	قہومہ کہی	خوی گہورہ رہوانہی کرد بو خہلکی شامی کہنعانیہ کان کہ لہ پیشدا ئیراہیمیان بو رہوانہ کرا .
تہوہ	ٹاہوہی سیفہ تانہی خوی گہورہ	۱ / ﴿ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَالِمٍ ﴾ (الحجر: ۵۳) ۲ / ﴿ وَبَرَكْنَا عَلَيْهِ ﴾ واتہ : بہ سہر ئیراہیمدا بہرکہ تمان رژاند ﴿ وَعَلَى إِسْحَاقَ ﴾ الصافات: ۱۱۳

۳ ﴿إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا﴾ (الأنعام: ۸۴) ﴿وَجَعَلْنَاهُمْ أُمَّةً يَهْدُونَكُ بِأَمْرِنَا﴾ (الأنبياء: ۷۳) ۴ ﴿وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا﴾ (مریم: ۵۰) ۵ ﴿وَبَشَّرْنَاهُ بِإِسْحَاقَ نَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ﴾ (الصافات: ۱۱۲)	وه سفی پیگردوووه
۱۷ جار له قورئاندا باسی ئیسحاق کراوه .	باسه که ی له قورئاندا
نیشانه که ی ئه وه یه که له دایک و باوکیکی به ته مه ن له دایک بووه ، ده لئین : ته مه نی ئیبراهیم سه د سأل بووه و ته مه نی ساره نه وه ت سأل بووه .	نیشانه و تایه ته کانی
وه فاتی کرد و یه عقوبی کوپی ناشتی له گه ل ئیبراهیمی باوکیدا .	وه فاتکرنی

تییینی : له قورئاندا زۆر باسی چیروکی ئیسحاق نه کراوه ، زۆر جار که باسکراوه له و جیگایانه دا باس کراوه له گه ل چیروکی ئیبراهیمی باوکیدا یان له گه ل چیروکی یه عقوبی کوپیدا باسکراوه ، خوای گه وره خو ی باشر له باسه که ی ده زانیت ، به لام ئه وه ی دلیانین له باسه کهیدا که ئه هلی کیتاب باسی ده که ن لیان وه رناگیریت چونکه سووک کردن و که مکردنه وه ی ریژ و حورمه تی ئه وانی تیدایه ، ئه وه یش نه ریتی ئه هلی کیتابه ، لای ئیمه یش نامۆ نییه که مکردنه وه یان له ریژ و حورمه تی پیغه مبه ران ، له کاتیکیدا ئه وان بکوژی پیغه مبه رانن !؟

پیغمبه‌ری خوا لوط – سه‌لامی خوی له‌سه‌ر بیت-

ره‌چه‌له‌کی	کۆری هارانی برای ئیبراهیمه
قه‌ومه‌که‌ی	له‌ گه‌ل پیغمبه‌ر ئیبراهیمدا باوه‌ری هینا ، ئه‌مجار خوی گه‌وره ره‌وانه‌ی کرد بۆ خه‌لکی سه‌دوم بۆ ئه‌وه‌ی بانگه‌وازیان بکات .
کاره‌که‌یان	قه‌ومه‌که‌ی لوط باوه‌ریان به‌ خوی گه‌وره‌ نه‌بوو ، وه‌ کاری به‌د ره‌وشتیان ده‌کرد ، پیاوه‌کانیان ده‌چوونه‌ لای پیاوانه‌وه‌ نه‌ک ئافره‌تان ، وه‌ هه‌موو جو‌ره‌ خراپه‌یه‌کیان ده‌کرد .
ئه‌وه‌ی سیفه‌تانه‌ی خوی گه‌وره‌ وه‌سفی پیکردوه‌وه‌	١/ ﴿كَذَٰلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ ۝٣٥﴾ القمر: ٣٥ ٢-٣/ ﴿وَلَوْ طَآءَ اٰیٰتِنَا حُكْمًا وَعِلْمًا﴾ الانبیاء: ٧٤ ٤/ ﴿وَاَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا ۚ اِنَّهُۥٓ مِنَ الصّٰلِحِيْنَ ۝٧٥﴾ الانبیاء: ٧٥
باسه‌که‌ی له‌ قورئاندا	٢٧ جار له‌ قورئاندا ناوی هاتوه‌وه‌ ، باسی چیرۆکه‌که‌ی له‌ گه‌ل قه‌ومه‌که‌یدا له‌ ٨ سوره‌دا هاتوه‌وه‌ ، وه‌ زۆر جار چیرۆکه‌که‌ی له‌ گه‌ل چیرۆکی باوکی پیغمبه‌راندا ئیبراهیم باسکراوه‌.
له‌ ناوچوونی قه‌ومه‌که‌ی	خوی گه‌وره‌ سزای بۆ دابه‌زاندن ، ﴿فَجَعَلْنَا عَلَیْهَا﴾ واته‌ : شاری سه‌دوم ﴿سَافِلَهَا وَاَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ حِجَابًا مِّنْ سِجِّيلٍ ۝٧٤﴾ الحجر: ٧٤

له‌ ریگا‌کانی خۆپاراستن له‌ خراپه‌کاری و داوینپییسی : له‌ خواترسان - زۆر پارانه‌وه‌ - دلنیا به‌
خوی گه‌وره‌ به‌نده‌که‌ی قه‌ره‌بوو ده‌کاته‌وه‌ ئه‌گه‌ر له‌ پیناوی ئه‌ودا وازی له‌ سه‌ریچی هینا -
کوچکردن له‌ ولاتی کوفر - وازه‌ینان له‌ قسه‌کردن ده‌رباره‌ی شه‌هوه‌تی داوین و زمان - هه‌ول
بدات زوو ژن یه‌ینیت ئه‌گه‌ر توانای بوو ئه‌گه‌ر نا با روژوو بگریت - که‌م خواردن و خواردنه‌وه‌ -
چاودا‌پۆشین و دوور که‌وته‌وه‌ له‌ شوینانه‌ی ئافره‌تی لیه‌ - وازه‌ینان له‌ دوو به‌ دوو بوونه‌وه‌ له‌
گه‌ل ئافره‌تانی نامه‌هره‌مدا - فه‌رمان کردن به‌ ئافره‌تان به‌ حیجاب و نه‌کردنی قسه‌کردن له‌

گه لپاندا - خوښندنه وهی سوره تی یوسف به ټیگه یشتن و بیرکردنه وه وه - هاوړپتی کردنی پیاوېشان
 - نه وه بهینه یادی خوت (هه روه کو چوڼ بدهی له ده رگای خه لکی ئاواش له ده رگات ده دریت)
 - سه رقال کردنی نه فسی خوۍ به شتی سوود به خشه وه ، دوورکه وتنه وه له وهی شه هوه تی زیاد
 ده کات - دانانی موبایل و کومپیوتر له جیگایه کدا هه مووان بیینن - پاریزگاری کردن له
 ئاکاری ئینکاری کردن له مونکه ر.

پیغه مبهری خوا شوعه یب - سه لامی خوی له سه ر بیت-

نازناوه کهی	وتاریژی پیغه مبهران
سه رده مه کهی	ده لپن : به ئیبراهیمدا گه یشتووه و باوه ری پیی هیناوه و له گه لپدا چووه ته دیمه شق.
قه ومه کهی	بو مه دیه ن ره وانه کرا ، نه ویش ده که وینه خواره وهی شام و سه ره وهی حیجاز و خه لکه کهی پییان ده لپن (أصحاب الایکه) نه ویش مه به سستی داریکه .
وه سفی قه ومه کهی	﴿إِنِّي أَرْسَلُكُمْ فِي خَيْرٍ﴾ هود: ۸۴ واته له زیان و گوزران و رزق و روژیتاندا . ﴿فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا﴾ الأعراف: ۸۵ ﴿وَتَصَّدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا﴾ الأعراف: ۸۶
نه وهی خوی گه وره شوعه یبی پی وه سف کردووه	۱/ سپارده پاریزی : ﴿إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ﴾ (الشعراء) ۲/ چاکسازی : ﴿إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ﴾ هود: ۸۸ ۳/ گه رانه وه بو لای خوا: ﴿عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾ (هود)

٤/ په ناگرتن : ﴿عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا﴾ الأعراف: ٨٩	
٥/ ناموژگاری : ﴿وَنَصَحْتُ لَكُمْ﴾ الأعراف: ٩٣	
١١ جار له قورئاندا ناوی شوعه یب هاتووه .	باسه که ی
یه کیکه له پینج پیغه مبهره عه ره به که : ته وانیش: هوود و صالح و شوعه یب و ئیسماعیل و موحه ممد (عليهم الصلاة والسلام)	تایبه تمه ندیه کانی
سزای ته وان به ده نگیکی گه وړه بوو ، خوای گه وړه فهرموویه تی : ﴿وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِئَرِهِمْ جَثِيمًا﴾ (هود)	له ناوچوونی قه و مه که ی

هه ردوو پیغه مبهری خوا : یه عقوب و یوسف – سه لامی خویان له سه ر بیت -

دایک و باوکی	باوکی ئیسحاقی کوری ئیبراهیمه ، دایکیشی ریفقایه ، موژده ی له دایکبوونی به ئیبراهیم و ساره درا له گه ل ئیسحاقدا و هه ر له سه رده می ته واندا له دایک بووه .
نازناوه که ی	ئیسرائیل – جا ته و باوکی به نی ئیسرائیله .
منداله کانی	دوازه مندالی بووه ، باشرینه که یان یوسفه .
ته وه ی خوای گه وړه وه سفی پی کردووه	١/ پشته ستن : ﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ﴾ یوسف: ٦٧ ٢/ زانست : ﴿وَإِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ لِّمَا عَلَّمْنَاهُ﴾ یوسف: ٦٨ ٣/ پیغه مبهران له نه وه ی ته ون : ﴿وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَءِيلَ﴾ مریم: ٥٨ ٤/ ناموژگاری بو کوره کانی له کاتی سه رده مرگدا : ﴿إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ مَا تَعْبُدُونَ مِن بَعْدِي﴾ البقرة: ١٣٣ ٥/ له یه کدانه وه ی خه ونه کان ، هه روه کو له چیروکه که ی یوسفدا هاتووه .

۱/ ﴿وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ﴾ يوسف: ۶ ۷/ ﴿وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (۸۶) يوسف		
۱۶ جار یه عقوب به ناوی خوویه وه له قورئاندا هاتووه و یه ك جار به نازناوه كه یه وه هاتووه (ئیسرائیل) و ۴۰ جار به نی ئیسرائیلی دراوه ته پال .	باسکردنی له قورئاندا	
۱/ ﴿إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ﴾ يوسف: ۹۴ ۲/ ﴿أَلْقَنَاهُ عَلَىٰ وَجْهِهِ فَأَرْتَدَّ بِصِيرًا﴾ يوسف: ۹۶	نیشانه و نایه ته کانی	
یوسف داوای لیکرد بیت بو میصر ، ئه ویش هات بو میصر و له وئ نیشته جئ بوو ، کاتیکیش وه فاتی کرد له سه ر وه صیته که ی خو ی یوسف هه لیگرت و بردیه وه له (بیت المقدس) ناشتی.	مردنی	
باوکی پیغه مبه ر یه عقوبه و دایکیشی ناوی راحیلی کچی خالی یه عقوبه .	دایک و باوکی	
۱/ که ریمی کوری که ریمی کوری که ریم. ۲/ راستگو (صدیق) : ﴿يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ﴾ يوسف: ۴۶	نازناوه که ی	
خوای گه وره بو قبیطه کانی خه لکی میصر ره وانیه کرد ، ئه وه تا ئیمانداره که ی بنه ماله ی فیرعه ون به قه ومه که ی خو ی ده لیت : ﴿وَلَقَدْ جَاءَكُمْ يُوسُفُ مِنْ قَبْلُ بِالْبَيِّنَاتِ﴾ غافر: ۳۴	قه ومه که ی	یوسف
۱-۴/ ﴿يَجْنِيكَ رَبُّكَ وَيَعْلَمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ﴾ يوسف: ۶ ﴿مَكَانًا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ﴾ يوسف: ۲۱ ۵-۷/ ﴿ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ (۲۲) يوسف ۸/ نیازپاک و موخلیس : ﴿إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ﴾ (۲۴) يوسف	ئه وه ی خوای گه وره وه سفی پیکردووه.	

		۹/ ﴿ مَا هَذَا بَشَرًا ﴾ یوسف: (۳۱) نیوهی جوانی پی به خشرا بوو)) مسلم ریوایه تی کردووه . ۱۰/ دوعا کانی وه لام دهرانه وه : ﴿ فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ ﴾ یوسف: ۳۴ ۱۱/ راستگویی : ﴿ وَإِنَّهُ لَمِنَ الصّٰدِقِیْنَ ﴾ ۵۱ یوسف: ۵۱ ۱۲/ دهسپاک و پاریزهر : ﴿ اِنِّیْ حَفِیْظٌ عَلَیْهُ ﴾ ۵۵ یوسف. ۱۳/ پلانزانین : ﴿ کَذٰلِکَ کِدْنَا لِیُوسُفَ ﴾ یوسف: (۷۶) ۱۴/ مولک و دهسه لات ، ﴿ رَبِّ قَدْ اٰتٰتَنِیْ مِنْ الْمٰلِکِ ﴾ یوسف: ۱۰۱
	باسه که ی له قورئاندا	۲۷ جار ناوی له قورئاندا هاتووه ، سوره تیک به ناوی ئه وه وه دابه زیوه ، که چیروکیکی دوور و دریژی تیدایه و خوی گه وره ناوی لئناوه باشترین چیروک : ﴿ اَحْسَنَ الْقَصَصِ ﴾ یوسف: ۳
	نیشانه و ئایه ته کانی	۱/ پشت راستکردنه وهی قسه کانی له لایه ن منداله که وه یان پیاوه که وه له باسی ئه وهی خیزانه که ی عه زیزی میصر داوای ئه نجامدانی کاری خراپی لئکرد . ۲/ نیوهی جوانی پی به خشراوه ، واته : قه شهنگی و جوانی.
	مردنی	له میصر نیژرا ، پاشان کاتیک موسا له گه ل به نی ئیسرائیلدا دهرچوون له میصر له تابوتیکدا هه لیگرت وه کو کارکردنیک به وه صیته که ی .

هه ردوو پیغه مبه ری خوا ئه یوب و ذولکیفل – سه لامی خویان له سه ر بیت -

	ره چه له کی	له نه وهی عیسی کوری ئیسحاقه ، وه له به نی ئیسرائیل نییه .
	قه ومه که ی	خوی گه وره بو خه لکی هه وران ره وانه ی کرد ، که ده که ویته باکوری شامه وه .
ج. ن. ج.	ئه وهی خوی	۱/ ﴿ وَاذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ ﴾ ص: (۴۱)

گه‌وره وه‌سفی پیکردووه	٣-٢ ﴿إِنَّا وَجَدْنَاهُ صَابِرًا نِّعَمَ الْعَبْدُ إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾ (ص: ٤٤) ٤/ ﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ﴾ (الأنبياء: ٨٤)
باسه‌که‌ی	٤ جار له قورئاندا ناوی ئه‌یوب هاتووه .
نیشانه‌و ئایه‌ته‌کانی	نیشانه و ئایه‌ته‌که‌ی ئه‌وه بوو که‌وا داوای له‌ خوای گه‌وره کرد که‌وا ئه‌و نه‌خو‌شییی له‌سه‌ر لادات ، خوای گه‌وره‌یش فه‌رمانی پیی کرد ، ﴿أَرْكُضْ بِحِجْلِكَ هَذَا مُغْتَسِلٌ بَارِدٌ وَشَرَابٌ﴾ (ص: ٤٢)

ده‌لین : کوری پیغه‌مبه‌ری ئه‌یوبه و له‌ جگه‌ له‌ ئه‌و قسه‌یش هاتووه .	باوکی	ذولکفیل
٢-١/ ﴿وَإِسْمَاعِيلَ وَإِدْرِيسَ وَذَا الْكِفْلِ كُلٌّ مِنَ الصَّابِرِينَ﴾ (ص: ٨٥) ﴿وَأَدْخَلْنَاهُمْ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ (الأنبياء: ٨٦) ٣/ ﴿وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ﴾ (ص: ٤٨)	ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره وه‌سفی پیی کردووه	
دوو جار له قورئاندا ناوی هاتووه ، باسی چیرۆکه‌ی نه‌کراوه .	باسه‌که‌ی	
ده‌لین : ئه‌و که‌فاله‌تی ئه‌وه‌ی کردووه که‌وا کاروباری قه‌ومه‌که‌ی خوی ریک بخت و به‌ دادپه‌روه‌ری له‌ نیوانیاندا داوه‌ری بکات ، بۆیه ناونرا ذولکفیل .	کورت‌ه‌ی چیرۆکه‌که‌ی	
وه‌ ده‌لین : یه‌کیک بووه له‌ پیغه‌مبه‌رانی به‌نی ئیسرائیل ، ئه‌لیه‌سعی پیغه‌مبه‌ر له‌ جیگه‌که‌ی خوی دایناوه له‌ پاش خوی .		

پیغه‌مبه‌ر ذو النون یونسی کوری مه‌تتا - سه‌لامی خوای له‌سه‌ر بی‌ت -

ناوه‌که‌ی	یونسی کوری مه‌تتا ، ده‌لین : له‌ به‌نی ئیسرائیل بووه و جگه‌ له‌و قسه‌یش وتراوه .
نازناوه‌که‌ی	﴿وَذَا النُّونِ﴾ واته : نه‌هه‌نگه‌که‌ ﴿إِذْ ذَهَبَ مُغْضِبًا﴾ (الأنبياء: ٨٧)
قه‌ومه‌که‌ی	خوای گه‌وره ره‌وانه‌ی کردووه بۆ خه‌لکی نه‌ینه‌وا له‌ عێراق، له‌ کاتی‌کدا ئه‌وان

بیباوهر بوون ، که چی وه لامیان نه دایه وه .	
۱/ دوعا کانی وه لام ده درایه وه : ﴿ فَاسْتَجِبْنَا لَهُ ﴾ الأنبياء: ۸۸. ۲/ هه رده م ته سبیحاتی خوی ده کرد: ﴿ كَانَ مِنَ الْمُسْتَجِيبِينَ ﴾ الصافات ۳/ خوی گه وره نیعمه تی خوی رزاندووه به سه ردا : ﴿ لَوْلَا أَنْ تَدْرِكُهُ نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ ﴾ القلم: ۴۹ ۴-۵/ ﴿ فَاجْنِبْهُ رَبُّهُ، فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴾ القلم: ۵۰	ئه وه ی خوای گه وره وه سفی پی کردووه
ئایه ته که ی نه هه نگه که بوو ، ئه وه بوو کاتیک فریدرایه ناو ده ریا که وه ، نه هه نگه که قووتی دا و ئه ویش فه رمووی : ﴿ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾ (الأنبياء) جا خوی گه وره رزگاری کرد.	نیشانه و ئایه ته کانی
۴ جار ناوی یونس له قورئاندا هاتووه ، وه سوره تیکیش به ناوی ئه وه وه ناو تراوه ، وه جار یکیان به (ذو النون) و جار یکه به (صاحب الحوت) ناوی هاتووه.	باسه که ی له قورئاندا
۱/ (شیاو نیه بو هیچ به نده یه که بلی: من (واته: پیغه مبه ر) چاکترم له یونسی کوری مه تتا) (متفق علیه) ۲/ (پارانه وه که ی یونس پیغه مبه ر که له خوی گه وره پارایه وه کاتیک له سکی نه هه نگه که دا بوو فه رمووی : [لا إله إلا أنت سبحانك إني كنت من الظالمين] هیچ موسلمانیک ئه م دوعایه به مه به سستی هه ر شتیک بکات ئیلا خوی گه وره وه لامی ده داته وه) أخرجه أحمد والترمذي.	باسه که ی له سوننه تی پیغه مبه ردا (ﷺ)
خوی گه وره باوه ری خسته دلپانه وه – قه ومه که ی- له پاش ئه وه ی یونس له ناویاندا ده رچوو بویه خوی گه وره له سزای خوی پاراستنی.	ده رئه نجامی قه ومه که ی

پيڻغه مبهري خوا كه ليموللا موسا - سه لامي خواي له سهر بيت -

ناوه كه ي	موسا : وه مانا كه ي : نه وه ي له ئاو رزگار كراوه.
ناوي باوكي	عيمران - له نه وه ي يه عقوبي كوري ئيسحافي كوري ئيراهيمه .
ناوي براكه ي	هارون ، له گهل ئه ودا ره وانه كرا بو نه وه ي موساي پي به هيز بيت و بيته پشتيواني .
ناوي خزمه تكاره كه ي	يوشعي كوري نون - له پاش مردني موسا و هارون بووه پيڻغه مبهري.
ناوي ماموستا كه ي	خضر - وه زانايان جياوازن ثايه پيڻغه مبهري بووه يان پياو باشيك بووه .
نازناوه كه ي	كه ليموللا : ﴿ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ۝١٦٤﴾ النساء: (١٦٤)
هاوسه ره كه ي	هاوسه رگيري كرد له گهل پياو باشه كه ي شاري مه ديهن ، وه مار هيه كه ي بريتي بوو له وه ي شواني مه په كاني بو بكات بو ماوه ي ١٠ سال.
كتيبه كه ي	تهورات و صوحوف ، زانايان جياوازن ثايه نه وانه دوو كتبين يان هه ردوو يه ك كتيبه .
جيگه كه ي	له ميصر له دايك بووه ، وه له طور وه فاتي كردوو ، ئيستا له ئاسماني شه شه مه .
پيشه كه ي	شواني مه په كاني ده كرد ، هه روه كو چون هه موو پيڻغه مبهريان كردوويانه .
پهروه رده كاره كه ي	ئاسيائي كچي موزاحيم ، كه خيزاني فيرعه ون بوو ، يه كيك بووه له ئافره ته كامله كان.
گوچانه كه ي (عه صا كه ي)	موسا پيڻغه مبهري هه رده م گوچانيكي به دهسته وه بوو ، له كاتي ماندوو بوونيدا خوي ددها به سه ريدها و گه لاي داره كاني پي هه لده وه راند بو مه په كاني ، جگه له وانه يش .
دين و ثاينه كه ي	ئيسلام به مانا گشتييه كه ي : ﴿ وَقَالَ مُوسَى يُقَوْمُ إِن كُنْتُمْ ءَامِنُمْ بِاللَّهِ فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا

إِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾ يونس (وه به شوينكه وتوانيان ده لئين : يه هود ، يان له بهر نه و قسه يه ي كه وتيان : ﴿ إِنَّا هَدَيْنَاكَ إِلَيْكَ ﴾ الأعراف: ١٥٦) يان له بهر نه وه ي دراونه ته پال يه هوذا كه كوره گه وره كه ي يه عقوب بووه .	
١/ پياوېكى گه نم رهنګ بووه ، بالابه رز ، پرچ لول ، وه كو پياوېك بووه له پياوه كاني هوږى شه نوئه (متفق عليه ٢/ ﴿إِنَّكَ خَيْرَ مَنْ أَسْتَجَرْتَ الْقَوِيُّ الْأَمِينُ﴾ القصص: ٢٦ ٣/ ﴿وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ، وَأَسْتَوَىٰ ءَاتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا﴾ القصص: ١٤ ٤/ ﴿وَكَانَ عِنْدَ اللَّهِ وَجِيهًا﴾ الأحزاب: ٦٩ ٥/ حه سه نى به صرى ده لئيت : كه سيك بوو كه دوعا كاني وه لام ده درا يه وه لاي خواى گه وره) ٦/ يه كي كه له پيغه مبه راني تولى له زم . ٧/ ﴿وَأَصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي﴾ طه. ٨/ (ره حمه تى خوا له موسا له مه زياتر نازار درا كه چي ههر نارامى ده گرد) متفق عليه. ٩/ (روژنيك موسا له ناو قه ومه كه يدا وتارى ده خوينده وه ، به نه واني وت : له سهر زه ويدها هيچ كه سيك نبيه له من زانتر بيت) أخرجه أحمد. ١٠/ ﴿قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي﴾ طه ١١/ شه هامه ت ، پياوه تى ، ده ستي شخه رى بو خزمه تكردى خه لكى ، په يمان به سهر بردن ، سه رخستنى سته مليكراو ، خو به كه مزانين ، سوور بوون له سهر داوا كردنى زانست ، به هيږى به لگه و حوجه كاني ، خو دانه پال خواى گه وره ، تووړه بوون له پيناوى خواى گه وره ، په له ته و به كردن زوو گه پرانه وه بو لاي خوا ، زوو برياردان ، هه سته كردن به گه وري بهر پرسياريه تى ، دنيا نه ويستى ، وه رگرتنى ناموژگارى ، شهرم و حه يا	سيافته كاني

أ // پیش دەرچوونی له میصر : له وانه نو نیشانه و ئایه ته که : ۱/ ﴿ فَأَلْقَى عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴾ (الأعراف: ۱۰۷) ۲/ ﴿ وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّظَرِ ﴾ (الأعراف: ۱۰۸) ۳/ ﴿ وَأَحْلَلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِي ﴿۲۷﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴾ طه: ۲۷ - ۲۸ ۴/ ﴿ أَنِ اضْرِب بِّعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ ﴾ الشعراء: ۶۳ ۵-۹/ ﴿ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَ ءَايَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ ﴾ الأعراف: ۱۳۳ ب / له پاش دەرچوونی له میصر ، له وانه : ۱/ ﴿ اضْرِب بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ ﴾ البقرة: ۶۰ ۲/ ﴿ فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا ؕ ﴾ البقرة: ۷۳ ۳/ ﴿ وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ ﴾ البقرة: ۵۷	نیشانه و ئایه ته کانی زۆرن ئه وانیش دابهش ده کرینه دوو به شه وه :
۱۳۶ جار ناوی له قورئاندا هاتوو ، که له ۳۴ سوره تدايه ، وه زۆرتین ار ناوی هاتیبت له سوره تی (الاعراف) دایه ۲۱ جار و ئه مجار (القصص) ۱۸ جار ، ئه ئمجار (طه) ۱۷ جار ، وه زۆر جار ناوی به دوعاوه به ستروده ته وه ، وه کو : ﴿ رَبِّ اشرح لي صدري ﴾ (طه) ﴿ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴾ (القصص) ﴿ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴾ (القصص) ﴿ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي ﴾ (الأعراف: ۱۵۱)	له هه موو پیغه مبه ران زیاتر ناوی له قورئاندا هاتوو
۱/ موسا له ناو دوو ئوممه ته دا ره وانه کرا : ئوممه تی قیبطه کان له گه ل فیرعه وندا ، وه ئوممه تی به نی ئیسرائیل له پاش له ناوچوونی فیرعه ون . ۲/ ئه و کو تا پیغه مبه رانه که خوای گه وره ئوممه ته که یانی له ناو برد ، ﴿ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ مِنْ بَعْدِ مَا أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ الْأُولَىٰ ﴾ القصص: ۴۳	له تایبه تمه ندییه کانی ئوممه ته که ی

٣/ ئەو لە ھەموو پيغەمبەرەکان زیاتر شوێنکەوتە ی ھە یە لە دوا ی پيغەمبەرمان ، پيغەمبەری خوا (ﷺ) ھەرموویە تی : ئیجا خەلکیکی زۆرم پيشاندرا ، گوتم : ئەوانە کین ؟ ئایە ئەممەتە کە ی منە ؟ وتیان : بەلکو ئەممە موسا و قەومە کە یە تی) متفق علیہ.	
---	--

ئینولقەھیم دەر بارە ی ئەوانە ی کە جیاوازن لە جولە کە لە گەل ئەو ی موسا ھیناویە تی دەلێت : (جا ئوممە تی غەزەب لێگیرا و جولە کەن ئەھلی درۆ و بوختان و غەدر و فیل و تەلە کە بازی و بکوژی پيغەمبەرەکان و ھەرام خۆر - لە رێگای ریا و بەرتیلە وە - ناخ پیستری ئوممە تن ، خاوەنی خوارترین و بیرزترین خۆ و رەوشتن ، دوورترین خەلک لە بەزە یی و رەحمەتە وە ، وە نیزیکترین کەسن لە تۆلە و سزاو ، نەریت و خۆیان رق و کینە یە ، کارو پيشە یان دوزمنایە تی و دژایە تی یە ، ئەوان مالی جادوو و درۆ و فرۆفیلن ، وە ھیچ حورمەتیک نابین بەرانبەر بە ئەو کەسانە ی جیاوازن لە گەلێاندا لە کوفر و بە درۆخستنی پيغەمبەرەکان ، لە بەرانبەر بە ئیماندار رەچاوی ھیچ شتیک ناکەن نە خزمایە تی و نە بەلێن و پەیمان ، وە ھیچ ھەق و مافیک و شەفاعەتیک نادەن ئەو کەسانە ی لە گەلێاندا ھاوڕان ، وە ھیچ دادپەرورە ی و ئینسافیکیان نییە بەرانبەر ھاو بە شەکانیان ، وە ھیچ دلئارامی و ھیچ تەئمینیک نییە بەرانبەر بەوانە ی تیکەلێان دەبێت ، وە ھیچ ئامۆزگارییە کیان نییە بۆ ئەو کەسانە ی بە کاریان دەھێنن ، بەلکو پیستری ئەوان : زیرترینانە ، وریاترییان : ساختە چیترییانە ، ئەو کەسە ی ناوچاوی پاک بیت - حاشا ئەگەر ھەبێت لە ناویاندا - لە راستیدا جولە کە نییە ، لە ھەموو خەلکی دلئەنگرن ، لە ھەموو کەس زیاتر مال تاریکن ، بۆگەنترین لە ناوچوونیان ھە یە ، پیستری خۆرەوشتیان ھە یە ، سلاوہ کانیا ن لە عەتکردنە ، کە یشتن بەوان شوومییە ، دروشمیان : توورەبوونە ، قەلغانیان : رق لیبوونە) ھدایە الحیاری (ص ٨)

هارون پیغمبر - سه لامي خوي له سهر بيت -

ه ر و ن	باوکی	ئه و کورپی عیمرانه و برای گه وره ی موسایه .
	قهومه که ی	خوای گه وره ره وانه ی کرد بو پشتگیری موسای برای ، وه کو وه لامدانه وه ی داواکه ی ، جا هه ردوو پیغمبر بوون بو لای فیرعه ون و قهومه که ی که قیبطه کان بوون و بو لای به نی ئیسرائیل .
	ئه وه ی خوی گه وره وه سفی پیکردوه	۱/ ﴿وَجَعَلْ لِي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِ﴾ (طه) ﴿سَنَشُدُّ عَضُدَكَ بِأَخِيكَ﴾ القصص: ۳۵ ۲/ ﴿كَى نَسِيحَكَ كَثِيرًا﴾ (۳۲) ﴿وَنَذُوكَ كَثِيرًا﴾ (طه) ۳/ ﴿وَإِخِي هَارُونَ هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي لِسَانًا﴾ القصص: ۳۴ ۴/ ﴿وَجَعَلْ لَكُمَا سُلْطَانًا فَلَا يَصِلُونَ إِلَيْكُمَا﴾ القصص: ۳۵ ۵/ ﴿آتَيْنَا مُوسَى وَهَارُونَ الْفُرْقَانَ وَضِيَاءَ وَذِكْرًا﴾ الأنبياء: ۴۸ ۶-۱۱/ ﴿وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَىٰ مُوسَى وَهَارُونَ﴾ (۱۱۴) ﴿وَنَجَّيْنَاهُمَا﴾ ﴿وَنَصَرْنَاهُمْ﴾ ﴿وَأَتَيْنَاهُمَا الْكِتَابَ الْمُسْتَبِينَ﴾ (۱۱۷) ﴿وَهَدَيْنَاهُمَا﴾ ﴿وَتَرَكْنَا عَلَيْهِمَا فِي الْآخِرِينَ﴾ (۱۱۹) ﴿سَلَّمْ عَلَىٰ مُوسَى وَهَارُونَ﴾ (۱۲۰) ﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ﴾ (۱۲۱) الصافات: ۱۱۴ - ۱۲۱
	باسه که ی له قورئاندا	۲۰ جار ناوی هارون له قورئاندا هاتوو ، له یه ک جیگادا ناوی پیش موسا که وتوو : ﴿قَالُوا ءَأَمَتَابِرَبِّ هَارُونَ وَمُوسَى﴾ طه: ۷۰
	مردنه که ی	هارون له پیش موسا وه فاتی کرد ، ئه وه پیش له سه رده می بزبونه که دا بوو ، وه ده لئین : به نی ئیسرائیل موسایان تومه تبار کرد به کوشتنی براکه ی .

هۆكاری زۆر دووباره بوونهوهی چیرۆکی موسا (سهلامی خوی لیبیت) له قورئاندا: هیزی بهلگهکە ی و زۆری نیشانهکانی و توندی خۆبهگهوره زانی و ستهم له لایه ن فیرعه ونه وه، ئیبن سهعدی (پهحمه تی خوی لیبیت) دهفه رمویت: (زۆرجار پهروه ردگار به راورد ده کات له نیوان پیغه مبه رایه تی موحه ممه د ﷺ و پیغه مبه رایه تی موسا ﷺ، و له نیوان هه ردوو کتیب و شه ریعه ته که یاندا؛ چونکه کتیبی ئه و دووانه باشت رین کتیب، و شه ریعه تیان کاملترین شه ریعه ته، و پیغه مبه رایه تیان به رزترین پیغه مبه رایه تییه، و شوینکه وتووانیان زۆرترین پر واداران)، ههروه ها ئوممه ته که ی ماونه ته وه به پیچه وانیه ی ئه وانیه ی پیش خۆیان.

باسی به ناوبانگترین ئه و پیغه مبه رانه ی له نیوان موسا و شه مویلدا هاتوون

تەوھەتە ٢٧	ناوی تهواوی قه ومه که ی ئایه ته کانی باسه که ی بوخته ی چیرۆکه که ی	ناوی یوشه عی کۆری نونه له نه وه ی پیغه مبه ر یوسفه . له پاش وه فاتی موسا بوو به پیغه مبه ر و بۆ به نی ئیسرا ئیل ره وانه کرا. پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : (خۆر بۆ هیچ مرؤفیک نه وه ستاوه (حه پس نه کراوه) ئیلا بۆ یوشه ع نه ییت ، چه ند شه ویک که به ره و به یتوله قدیس رۆشت) ئه حمه د ریوایه تی کردووه . له قورئاندا باسکراوه ، به لام به راشکاوی ناوی نه هاتووه: ﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَتْلِهِ﴾ الکهف: ٦٠ موسا سوپای به نی ئیسرا ئیلی ئاماده کرد بۆ جهنگی سته مکاران کاتیکی ماوه ی (تیه - سه رگه ردانی) ته واو بوو، و له سه ر هه ر هۆزیک نه قییکی دانا - واته: ئه میریک-، پاشان موسا پیش ئه وه مرد ، کاتیکی (تیه) سه رگه ردانی ته واو بوو یوشه ع به نی ئیسرا ئیلی ده رکرد و فه تحی به یتوله قدیسی کرد، ده گو تریت: ٢٧ سا ل دوای موسا ژیاوه پاشان وه فاتی کرد.
---------------	---	--

:

خضر (سهلامی خوای لیبت):	ناوه که ی و پیغه مبه رایه تی:	راجیایی هه یه له ناو و په چه له ک و سه رده مه که ی به زوری، هه ندیک ده لئین : کوری ئاده مه له پشتیه وه، وه ده گوتریت زیندووه تا ده ججال به درۆ ده خاته وه، و هیچی له مانه راست نین، وه راجیایی هه یه له پیغه مبه رایه تیه که ی و پای په سه ند ئه وه یه که پیغه مبه ر بووه.
	نیشانه کانی:	[۱] ئه وه ی پیشتر باس کرا له چیرۆکه که ی له گه ل موسادا (سهلامی خوای لیبت). [۲] لای بوخاری هاتووه: (بۆیه ناو نراوه به خضر - سهوز - چونکه له سه ر فهروه یه ک دانیش ت ، واته : زه ویه ک ، سپی وشک هیچ رووه کیکی لی نه بوو ، که چی له پر له ژیریدا ده جوو لایه وه و ده بووه سه وزایی)؛ به هوی ده رچوونی گیا تییدا.
	باسی له قورئاندا	له قورئاندا باس کراوه به لام به ئاشکرا ناوی نه هاتووه ، ﴿عَبْدًا مِّنْ عِبَادِنَا ؕ اٰیٰتِنۡهُ رَحْمَةً مِّنْ عِنْدِنَا وَعَلَّمْنٰهُ مِمَّا لَدُنَّا عَلِمًا ۝۶۵﴾ الکهف: ۶۵

حزقیل (سهلامی خوای لیبت):	ناوه که ی:	حزقیل کوری بوذی، وه ده گوتریت: کوری ئه و پیره ژنه یه که پیشتر باسکرا له کاتی ده رچوونی موسا (سهلامی خوای لیبت) له گه ل به نی ئیسرائیل له میصر.
	سه رده مه که ی:	له پاش موسا یوشه عی کوری نون هه ستا بۆ به ږیوه بردنی کارو باری به نی ئیسرائیل ، پاشان کالیبی کوری یوفه ننا هاوسه ری خوشکی موسا، پاشان له دوای ئه و حزقیل (سهلامی خوای لیبت).
	پوخته ی چیرۆکه که ی:	ئایه ت و نیشانه که ی له قورئاندا هاتووه ، به بی ئه وه ی ناوی به ئاشکرا هاتیبت، ﴿اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِیۡنَ خَرَجُوۡا مِنْ دِیۡرِهِمۡ وَهُمُ الْاُوۡفَیُّ حَذَرُ

		أَمَوْتُ ﴿ بههوی تاعونه وه، (فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا) جا هه موویان مردن: (ثُمَّ) پاشان پیغه مبه ر حزقیل له لایاندا تییه ری و داوای له خودا کرد زیندوویان بکاته وه بویه زیندوو بوونه وه : (أَخِيهِمْ إِنِّي اللَّهُ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٢٤٣﴾ البقرة
--	--	--

ئیلیاس (سهلامی خوی لیبت):	ناوه که ی:	ئیلیاس کوپی یاسین، له نه وه ی هارونه (سهلامی خوی لیبت)، وه ده لئین: به لکو برای خضره.
	گه له که ی:	خوای گه و ره دوای حزقیل ره وانه ی کرد (سهلامی خوی لیبت) به ماوه یه ک بۆ به نی ئیسرائیل له به عله به ک له خوړئاوای دیمه شق، بتيکیان ده به رست پیی ده و ترا: به عل، ﴿ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَلَا تُنْقُونَ ﴿١٢٤﴾ أُنَدَعُونَ بَعْلًا وَتَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَلْقِينَ ﴿١٢٥﴾ الصافات
	ئه وه ی خودا وه سفی کردو وه پیی:	[١] یاد باسیکی چاک، ﴿ وَتَرْكُنَا عَلَيْهِ فِي الْآخِرِينَ ﴿١٢٩﴾ الصافات [٢] خودا سهلامی لی کردو وه، ﴿ سَلِّمْ عَلَيَّ إِيَّاسِينَ ﴿١٣٠﴾ الصافات [٣-٤] ﴿ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣١﴾ إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾ الصافات
	ناوه ینانی له قورئاندا:	ئیلیاس (سهلامی خوی لیبت) له قورئاندا دوو جار ناوی هاتو وه له یه ک سیاقدا له سوره تی (سافات)، و له غهیری ئه وه ناوی نه هاتو وه .
	مردنی:	کاتیکی ئیلیاس بانگه وازی گه له که ی کرد بۆ لای خودا به درو یان زانی و ویستیان بیکوژن، و خودا زاناتره به وه ی له پاش ئه وه چی پروویدا چونکه راجیایی زوری تیدایه.

ئەل يەسەع (سەلامى خاى لىيىت):	ناوه كەى:	دەلّين : كورپى مامى ئىلياسە (سەلامى خاى لىيىت)، وه دەلّين : ناوى ئەسباطە، و ئەو له نهوهى يوسفە (سەلامى خاى لىيىت).
	سەردەمە كەى:	خاى گەوره لەدواى ئىلياس (سەلامى خاى لىيىت) رەوانەى كرد بۆ بهنى ئيسرائيل.
	وهسفه كەى:	ئەو له چاكە كارانە، ﴿وَالْيَسَعَ وَذَا الْكِفْلِ وَكُلٌّ مِنَ الْأَخْيَارِ﴾ ٤٨ ص
	ناوهينانى له قورئاندا:	ناوى ئەل يەسەع (سەلامى خاى لىيىت) له قورئاندا دوو جار هاتووه.
	پوختهى چىرۆكە كەى:	له سەردەمە كەيدا تابوتى پەيمان له بهنى ئيسرائيل سەندرا كە له جەنگە كاندا هەليان دەگرت و به بەره كەتى سەردە كەوتن، دواى ئەل يەسەع وه ك مەرى بى شوانيان لىهات، تاوه كو شەمويل (سەلامى خاى لىيىت) هات.

هەردوو پىغەمبەرى خوا شەمويل و داوود (سەلامى خاى لىيىت):

شەمويل (سەلامى خاى)	ناوه كەى:	شەمويل -يان صەمويل- كورپى بالا، وه دەگوترىت: ئەشمەويل، وه واتاكەى به عىبرانى: خودا دوعاكەى منى بىست.
	گەله كەى:	خودا بۆ بهنى ئيسرائيل رەوانەى كرد تا كۆيان بكاتهوه.
	ناوهينانى له قورئاندا:	له قورئاندا ناوى به ئاشكرا نههاتووه، ﴿الَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَأِ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ بَعْدِ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ لَهُمْ﴾ البقرة: ٢٤٦

داوود (سەلامى)	ناوه كەى:	داوودى كورپى ئىشا، له نهوهى يەهوذا كورپى يەعقوبە (سەلامى خاى لىيىت).
	گەله كەى:	خودا بۆ بهنى ئيسرائيل رەوانەى كرد دواى شەمويل (سەلامى خاى لىيىت).

خوای گه‌وره زه‌بووری بۆ دابه‌زاند، وه به پارچه پارچه (جیاجیا) دابه‌زیوه هه‌روه‌کو قورئان.	کتیبه‌که‌ی:
[۳-۱] ﴿وَأَتَيْنَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَهُ ۚ﴾ البقرة: ۲۵۱ [۴] ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ النمل [۵-۶] ﴿دَاوُدَ ذَا الْأَيْدِ﴾ واته : هیز ﴿إِنَّهُ أَوَّابٌ﴾ ص [۷-۸] ﴿وَشَدَدْنَا مُلْكَهُ ۖ وَأَتَيْنَاهُ الْحِكْمَةَ وَفَصَّلَ الْخِطَابِ﴾ ص [۹-۱۰] ﴿وَإِنَّ لَهُ ۖ عِنْدَنَا لَزُلْفَىٰ وَحُسْنَ مَّآبٍ﴾ ص [۱۱] ﴿يَنْدَاوُدُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ﴾ ص: ۲۶ [۱۲] «خۆشه‌ویستترین نوێژ لای خودا نوێژی داووده (سه‌لامی خوای لیبیت)، وه خۆشه‌ویستترین پۆژوو لای خودا پۆژووی داووده، نیوه‌ی شه‌وه‌که ده‌خه‌وت، و سییه‌کی هه‌لده‌ستا (بۆ شه‌ونوێژ) و شه‌شیه‌کی ده‌خه‌وت، وه پۆژێک به‌پۆژوو ده‌بوو و پۆژێک به‌رۆژوو نه‌ده‌بوو) متفق علیه.	ئه‌وه‌ی خودا وه‌سفی کردووه‌ پێی:
ناوی داوود (سه‌لامی خوای لیبیت) له قورئاندا ۱۶ جار هاتووه.	ناوه‌پێانی:
[۱] ﴿وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُدَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرُ﴾ الأنبياء: ۷۹ [۲] ﴿وَأَلْنَا لَهُ الْحَدِيدَ﴾ أَنْ أَعْمَلَ سَبِيغَتٍ وَقَدَّرَ فِي السَّرْدِ﴾ سبا: ۱۰ – (۱۱) ئاسن به ده‌ستی نه‌رم ده‌بوو چۆنی بو‌یستایه. [۳] زه‌بووری ده‌خوێنده‌وه به ده‌نگێک که وینه‌ی نه‌بیستراوه، پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ به ئه‌بو موسای (په‌زای خوای لیبیت) فه‌رموو: «به‌پراستی مزمارێک (ده‌نگ‌خۆشیه‌ک) له مزماره‌کانی بنه‌ماله‌ی داوودت پێدراوه». متفق علیه.	نیشانه‌کانی (تایه‌ته‌کانی):
له پێغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ به راستی هاتووه که داود (سه‌لامی خوای لیبیت) سه‌د سأل ژیاوه، پاشان فریشته‌ی گیان‌کیشان هات و رو‌حی کیشا و سوله‌یانی کو‌ری ناشتی.	مردنی:

پیغمبره‌ری خوا سوله‌یمان (سه‌لامی خوای له‌سهر بیّت)

سایبان (سه‌لامی خوای لیبیت):	ناوه‌که‌ی:	سوله‌یانی کوپری داوود، له نه‌وه‌ی یه‌هوذا کوپری یه‌عقوبه (سه‌لامی خوای لیبیت).
	سه‌رده‌مه‌که‌ی:	خوای گه‌وره له دوا‌ی داوود (سه‌لامی خوای لیبیت) ره‌وانه‌ی کرد، پیغمبره‌رایه‌تی و پاشایه‌تی لیوه به میرات وه‌رگرت.
	گه‌له‌که‌ی:	خودا ره‌وانه‌ی کرد بو به‌نی ئیسرائیل، وه ده‌رده‌که‌ویت که نیردراوه بو نه‌ته‌وه‌ی تریش؛ وه‌ک له به‌سهره‌هاته‌که‌یدا له‌گه‌ل گه‌لی سه‌به‌ءدا هاتووه، له کاتیکدا ئه‌وان له به‌نی ئیسرائیل نه‌بوون.
	ئه‌وه‌ی خودا وه‌سفی کردووه پیی:	[۳-۱] ﴿فَفَهَّمْنَهَا سُلَيْمَنَ وَكُلَّ آيِنَا حُكْمًا وَعِلْمًا﴾ الْاَنْبِيَاء: ۷۹ [۴] ﴿الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ النمل [۵-۶] ﴿رَبِّ اَوْزَعْنِي اَنْ اَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي اَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَلَدِيَّ وَاَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَاَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصّٰلِحِيْنَ﴾ النمل [۷-۹] ﴿نَعَمْ اَلْعَبْدُ اِنَّهٗٓ اَوَّابٌ﴾ ص ﴿ثُمَّ اَنَابَ﴾ ص
	ناوه‌یینانی:	ناوی سوله‌یمان (سه‌لامی خوای لیبیت) له قورئاندا ۱۷ جار هاتووه.
	نیشانه‌کانی:	[۱] فهرش (بیسات)، که له ته‌خته بوو، هه‌موو پیداو‌یستییه‌کانی شانشین و سوپاکه‌ی له‌سهر هه‌لده‌گرت، پاشان فه‌رمانی به با ده‌کرد و بو هه‌رکوئی بیویستایه هه‌لیده‌گرت، ﴿وَلَسُلَيْمَنَ الرِّجِّ عَاصِفَةً تَجْرِي بِأَمْرِهِ﴾ الْاَنْبِيَاء: ۸۱ [۲] ده‌سه‌لاتی هه‌بوو به‌سهر شه‌یتانه‌کاندا، ﴿وَالشَّيْطٰنَ كُلَّ بَنَآءٍ وَعَوَاصٍ﴾ ص

[۳] ﴿وَأَسْلَمْنَا لَهُ، عَيْنَ الْقَطْرِ﴾ سبأ: ۱۲، که مسه. [۴] ﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ عُلْمَنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ﴾ النمل: ۱۶ ﴿فَنَبِّئَهُمْ﴾ ضَاحِكًا مِّن قَوْلِهَا ﴿النمل: ۱۹﴾ [۵] ﴿وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ﴾ النمل: ۱۶ واته: له و شتانه ی پاشاکان پیوستیان پییه تی. [۶] ﴿فَلَمَّا قَضَيْنَا عَلَيْهِ الْمَوْتَ مَا دَلَّهُمْ عَلَى مَوْتِهِ إِلَّا دَابَّةُ الْأَرْضِ تَأْكُلُ مِنسَأَتَهُ﴾ سبأ: ۱۴		
---	--	--

ههردوو پیغه مبهری خوا زه که ریا و یه حیا (سه لامی خویان لیبت):

زه که ریا - یان زه که ریا - کوری به رخیا، له نه وه ی سوله یانه (سه لامی خوی لیبت).	ناوه که ی:	زه که ریا (سه لامی خوی لیبت):
له دوای سوله یان (سه لامی خوی لیبت) بووه به ماوه یه ک.	سه رده مه که ی:	
خودا بۆ به نی ئیسرا ئیل ره وانه ی کرد.	گه له که ی:	
پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : «زه که ریا دارتاش بووه». موسلیم ریوایه تی کردووه.	پیشه که ی:	
باوکی یه حیا یه (سه لامی خوی لیبت)، وه هاوسه ره که ی خوشکی مه ریهمی کچی عیمرانه دایکی عیسا (سه لامی خوی لیبت)، و زه که ریا (سه لامی خوی لیبت) مه ریهمی به خپو کرد کاتیک بچووک بوو.	خیزانه که ی:	
[۱] به ندایه تی بۆ خودا، ﴿عَبْدُهُ، زَكَرِيَّا﴾ ﴿٢﴾ ﴿مَرِيَمَ﴾ [۲] دوعا گیرا بوو، ﴿فَاسْتَجَبْنَا لَهُ﴾ ﴿الأنبياء: ۹۰﴾ [۳-۵] ﴿إِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا﴾	نه وه ی خودا وه سفی کردووه پی:	

وَرَهْبًا وَكَانُوا لَنَا خُشْعِينَ ﴿٩٠﴾ الْأنبياء	
ناوهیتانی:	ناوی زه که ریا (سهلامی خوی لیبت) له قورئاندا ۷ جار هاتوو.
نیشانه کانی:	[۱] کورپکی پی به خشرا سه ره پای پیری و نه زوکی هاوسه ره که ی، ﴿وَكَانَتْ أُمْرَأَتِي عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا﴾ ﴿٨﴾ مریم [۲] داوای نیشانه یه کی کرد که له ریگایه وه ئه و موزده ی پی دراوه بیناسیته وه ، ﴿قَالَ ءَايَتُكَ إِلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا﴾ ﴿١٠﴾ مریم: زمانی گیرا (توانای قسه ی نه ما) هه رچه نده عه یی نه بوو.
مردنی:	راجیایی هه یه ئایا به مردنی ئاسایی مرد، یان له ده ست گه له که ی پرایکرد و چوو ناو دره ختی که وه، ئه وانیش مشاره که یان خسته سه ری و کردیان به دوو پارچه وه (شه هیدیان کرد).

یه حیای کوری زه که ریا، له نه وه ی سوله یمانی کوری داوده (سهلامی خویان لیبت).	ناوه که ی:	به جیا (سهلامی خوی لیبت):
[۱] پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فه رموویه تی : «له ویدا ئه و دوو کوره پوره ی یه کترم بینی عیسای کوری مه ریهم و یه حیای کوری زه که ریا -سهلامی خویدا یان لیبت-». متفق علیه. [۲] لیکچوونی سیغه ته کانیا ن هه روه ک له ئایه ته کانی سوره تی مه ریهمدا هاتوو. [۳] خوی گه وره چیرۆکی یه حیای (سهلامی خوی لیبت) که له پیریدا له دایک بووه و نه زو ک بوونی دایکی که جیاوازه له وه ی خه لکی له سه ری راهاتون کردوو به پیشه کییه ک بو چیرۆکی عیسا (سهلامی خوی لیبت) که به بی باوک له دایک بوو.	په یوه ندی به عیسا وه:	
بو به نی ئیسرا ئیل ره وان ه کرا له دوا ی زه که ریا (سهلامی خوی لیبت)، وه گه یشته به عیسا دا (سهلامی خوی لیبت).	سه رده مه که ی:	

[۱] یه که م که س بوو باوه‌ری هی‌نا به عیسا (سه‌لامی خوی لیبت)، ﴿مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِّنَ اللَّهِ﴾ آل عمران: ۳۹ [۲-۴] ﴿وَسَيِّدًا﴾ له زانست و په‌رستشدا، ﴿وَحَصُورًا﴾ مندالی نده‌بوو، یان هیچ گونا‌هی‌کی نه‌بوو، ﴿وَنَبِيًّا مِّنَ الصَّالِحِينَ﴾ [آل عمران: ۳۹]. [۵] که س ناونه‌نرابوو به ناوی ئه‌وه‌وه پی‌شتر، وه که س هاوشی‌وهی نییه له فه‌زډا ته‌ن‌ها ئه‌وه‌وهی ئیستی‌سنا کراوه. [۶-۱۱] ﴿وَأَتَيْنَهُ الْحُكْمَ صَبِيًّا﴾ ﴿وَحَنَانًا﴾ واته به سۆز بوو، ﴿وَزَكَاةً﴾ واته: پاکی له گونا‌ه و تاوان، ﴿تَقِيًّا﴾ ﴿وَبَرًّا بِوَالِدَيْهِ﴾، ﴿وَسَلَّمَ عَلَيْهِ﴾ [مریم].	ئه‌وه‌ی خودا وه‌سفی کردووه پیی:
ناوی یه‌حیا (سه‌لامی خوی لیبت) له قورئاندا ۵ جار هاتووه.	ناوه‌ینانی:
حوکم (حیکمه‌ت و تی‌گه‌ی‌ستن) ی پی‌درا به مندالی، وه له ته‌ورات تی‌ده‌گه‌ی‌شت و کاری پی‌ ده‌کرد، ئیبن موباره‌ک فه‌رموویه‌تی: (منداله‌کان به یه‌حیای کو‌ری زه‌که‌ریایان وت: وه‌ره با یاری بکه‌ین، ئه‌ویش وتی: ئی‌مه بو یاری دروست نه‌کراوین).	نیشانه‌کانی:
له ژماره‌یه‌ک له هاوه‌لانه‌وه هاتووه که یه‌حیا (سه‌لامی خوی لیبت) به کوژراوی مردووه.	مردنی:

که لیمه ی خودا: عیسا (سه لامي خواي لیبیت):

ناوه که ی:	عیسا، وه ئه و مه سیحه، ده ست ده هیئت به سهر کویر و به له کدا چاک ده بنه وه به ئیزنی خودا؛ به لام مه سیحی ده ججال چاوی سراوه ته وه، واته: یه ک چاوه (کویره).
په چه له کی:	ده دریته پال دایکی، مهربم کچی عیمران؛ چونکه باوکی نییه، وه له وه دا ئایه تیکه بوی، وه مهربم له ئافره ته که مه کامله کانه؛ ههروه ک له ههردوو کتیی «صحیح» دا هاتوووه.
نازناوه که ی:	[۱] روحی خودا: واته: روحیک خودا (سه لامي خواي لیبیت) دروستی کردوووه، وه داویه تیه پال خوی وه ک پرز لئنانیک. [۲] که لیمه ی خودا: چونکه خودا (سه لامي خواي لیبیت) به فه رمانی: (کن - بیه) دروستی کرد، ئه ویش بوو.
کتیبه که ی:	خودا (سه لامي خواي لیبیت) «ئینجیل» پيدا ناردوووه پشت راستکه ره وه ی ئه وه ی له ته وراتدایه.
دروستبوونی:	به فه رمانی خودا دروست بوو، وه خودا دروستبوونی ئه وی به راورد کردوووه به دروستبوونی ئاده م (سه لامي خواي لیبیت) (له گهل باسی ئه ودا باسی کردوووه)؛ کاتیک به فه رمانی خوی دروستی کرد: (کون - بیه)، وه جه سته ی به هیز بوو، بالای مامناوه ند، سنگی پان و قزی لوول و دریز بووه که ده که وته سهر شانه کانی، پیستی تیکه له به سووری بووه، له ناو هه موو خه لکیدا شیوه ی له عورپوه ی کوپی مه سعودی ته قه فی ده چوو.
ئه وه ی خودا وه سفی کردوووه پی:	[۱] یه کیکه له پیغه مبه رانی (أولي العزم)، وه کو تا پیغه مبه رانی به نی ئیسرائیله. [۲] له فه رمووده ی شه فاعه تدا هه موو پیغه مبه ریک بیانوو ده هیئتته وه و گونا هییک باس ده کات، ته نها عیسا نه بیت (سه لامي خواي لیبیت) ده فه رمویت: «برۆن بو لای غه یری من، برۆن بو لای موحه ممه د ﷺ». متفق علیه. [۳] ﴿وَأَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ﴾ البقرة: ۸۷

[۴] ﴿وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ﴾ ﴿٤٥﴾ آل عمران: ٤٥ [۵] ﴿قَالَ قَدْ حَسَّنُكُمْ بِالْحِكْمَةِ﴾ الزخرف: ٦٣ [۶] ﴿لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا لِلَّهِ﴾ النساء: ١٧٢ [۷] ﴿وَجَعَلْنَا ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ آيَةً﴾ المؤمنون: ٥٠	
بۆ به نی ئیسرائیل رهوانه کرا، ئیسلامی بۆ هیئان به واتا گشتیه که بریتیه له: دینه که ی:	گه له که ی و
[۱] ﴿وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ﴾ آل عمران: ٤٦ [۲] ﴿أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ آل عمران: ٤٩ [۳] ﴿وَأُخِي الْمَوْقِيُّ بِإِذْنِ اللَّهِ﴾ آل عمران: ٤٩ [۴] ﴿وَأُزْرِي الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ﴾ آل عمران: ٤٩ [۵] ﴿وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ﴾ آل عمران: ٤٩ [۶] ﴿بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ﴾ النساء: ١٥٨ [۷] ﴿وَإِنْ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لِيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ مَوْتِهِ﴾ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾ النساء: ١٥٩ [۸] ﴿اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً﴾ المائدة: ١١٤	نیشانه کانی (موعجیزه کا نی):
ناوی عیسا به ناوی خۆیه وه ٢٥ جار هاتووه، وه به له فزی عیسای کوری مهربه م ١٦ جار، و به له فزی کوری مریه م ١٧ جار، و به له فزی مه سیح به ته نها ٣ جار.	ناوهینانی له قورئاندا:
[۱] «من له پیشترین که سم به عیسای کوری مریه م، و پیغه مبه ران زپران (له باوکه وه بران و دایکیان جیاوازه)، له نیوان من و ئه ودا هیچ پیغه مبه ریک نییه». متفق علیه.	باسی له سونه تدا:

[۲] «هیچ له دایکبویه ک له به نی ئاده م نییه ئیلا شهیتان دهستی لی ده دات کاتیک له دایک ده بیته، ئیتر ده ست ده کات به گریانی بهرز به هوی ده ست لی دانی شهیتانه وه، جگه له مریهم و کوره کهی». متفق علیه. [۳] «قیامت هه لئاستیت تاوه کو کوری مریهم وه ک دادوه ریکی دادپهروه ر داده به زیته ناوتان، خاچ ده شکینیت، و بهراز ده کوژیت، و سه رانه (جزیه) لا ده بات و قبولی ناکات، و مال و سامان زور ده بیته، تا کار ده گاته ئه وه ی که س قبولی ناکات». متفق علیه.	
عیسا نه مردووه؛ به لکو خودا به رزی کردووه ته وه بو لای خوی، وه له کوتا زه ماندا ده گه پریته وه، ده ججال ده کوژیت و بهراز ده کوژیت، و سه رانه هه لده گریته و قبولی ناکات، وه به دادپهروه ری حوکم ده کات، پاشان ده مریته و موسلمانان نویژی له سه ر ده کهن، و ده نییژن.	مردنی:

وه لامدانه وه ی ئه وه ی نه صرانییه کان بانگه شه ی ده کهن ده رباره ی عیسا (سه لامی خوی لی بیت):

[۱] بانگه شه ی ئه وه یان کرد کهوا عیسا کوری خودایه، ئه مه ش قسه یه کی گه و ره و نه شیاوه، خودا

فرموویه تی: ﴿وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ۚ لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ۝۸۸﴾ تَكَادُ السَّمَوَاتُ

يَنْفَطِرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًا ۝۹۰ أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ۝۹۱ وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ

يَتَّخِذَ وَلَدًا ۝۹۲ إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا ﴿مريم: ۸۸ - ۹۳﴾

[۲] بانگه شه ی ئه وه یان کرد کهوا عیسا خودایه، به لکو ئه و ته نها مرو فیه و به نده ی خودا و

پیغه مبه ره که یه تی، وه هه رکه سیک پروای وایته خوایه ئه و کافر بووه، ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ

قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۚ الْمَائِدَة: ۱۷﴾

[۳] بانگه‌شهی ئه‌وه‌یان کرد که‌وا خودا سییه‌مینى سیانه‌که‌یه، وه هه‌رکه‌سیک ئه‌وه بلیت کافره، ﴿لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا إِلَهُ وَحِدٌ﴾ المائدة: ۷۳.

و مه‌سیحی کورێ مه‌ریه‌م مروّفه، له دایکیک له‌دایک بووه، ده‌خوات و ده‌خواته‌وه، هه‌لده‌ستیت و ده‌خه‌ویت، ئازاری پێ ده‌گات و ده‌گری، خودایش له‌و کارانه‌ دووره و پاک و بێگه‌رده ، ئیتر چون ده‌بیت به‌ خودا؛ به‌لکو ئه‌و به‌نده‌ی خودا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌تی، ﴿مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ﴾ انظر كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرْ أَنِّي يُؤْفَكُونَ ﴿٧٥﴾ المائدة: ۷۵

وه ئه‌و هۆکارانه‌ی که جیاوازی نێوان موسلمانان و نه‌صرانییه‌کان فراوان ده‌که‌ن زۆرن، جیاوازی عه‌قیده‌یی نێوانمان و نێوانیان – هینده‌ زۆره - پێگه‌ به‌ نزیک‌بوونه‌وه نادات مه‌گه‌ر ئه‌وان وازبه‌هێن له‌و کوفر و گومپارییه‌ی تێیدان، وه په‌یوه‌ندی بکه‌ن به‌ کاروانی یه‌کخواپه‌رستان بۆ یه‌ک په‌روه‌ردگار و خودا ، ئه‌وانه‌ی شایه‌تی ده‌ده‌ن به‌ پیغه‌مبه‌رایه‌تی موحه‌ممهد ﷺ به‌ په‌یامبه‌ری، بپرواداران به‌ مروّقبوونی عیسا (سه‌لامی خواى لیبت).

له‌ هه‌له‌ گه‌وره‌کانی تری نه‌صرانییه‌کان :

[۱] هه‌لۆیستیان به‌رانبه‌ر به‌ جووله‌که و موسلمانان: جووله‌که‌ بپروایان به‌ عیسا (سه‌لامی خواى لیبت) نییه، وه بانگه‌شهی ئه‌وه ده‌که‌ن که له‌ خاچیان داوه و کوشتوویانه، وه تۆمه‌تی زینا ده‌ده‌نه پال دایکی! له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا نه‌صرانییه‌کان دۆستایه‌تیان ده‌که‌ن و سه‌ریان ده‌خه‌ن، وه دژایه‌تی موسلمانان ده‌که‌ن که پێز له‌ عیسا (سه‌لامی خواى لیبت) و دایکی ده‌گرن و به‌ گه‌وره‌یان ده‌زانن.

[۲] ده‌ستکاریکردنی ئینجیل: ده‌ستکاریکردنی له‌فز به‌ گۆڕین یان زیاد کردن ، وه ده‌ستکاریکردنی ماناکه‌ی به‌وه‌ی که خراپه و خراپه‌کاری ده‌ده‌نه پال خودای گه‌وره و دینه‌که‌ی.

[۳] کوفرکردنیاں و باوہرنہینانیاں بہ پیغمبرایہ تی موحمہد ﷺ: لہ گہل ئوہی دہق ھہیہ لہسہری پیغمبرایہ تی ئو لہ ھہردوو پھیانی نوئی و کوندا (تہورات و ئینجیل).

[۴] پروایان بہ راست و دروستی تہوراتہ دستکاریکراوہ کہ ھہیہ : جنیودان و کہمکردنہوہی ریژ و ذاتی پیروزی خودای تیدایہ ، وہ جنیودان بہ پیغمبران و جگہ لہوانہ کہ بہ راشکاوی قیزہونی و ناشرینی ئو کوفرہ دہردہ کہویتی کہ ئوان لہسہرین .

[۶] وھسفکردنی پیغمبران بہ کہم و کوری.

چہند خالیکی گرنگ کہ یارمہتیدہرہ بو ئو کہسہی دہیہویتی گفتوگو لہ گہل نہصرانیہکان بکات:

[۱] سہنہدی ئو ئینجیلانہی ئومرو لہ بہر دہستی نہصرانیہکاندایہ، ھہمووی بہ ماوہیہکی زور نووسراوہتہوہ لہ دواي بہرزکردنہوہی عیسا ، وہ ئو ئینجیلہ نییہ کہ خودا دایبہزاندووتہ سہر عیسا، بہلکو نیسبہ تی ئم چوار ئینجیلہش نادریتہ پال ئوانہی کہ بانگہشہ دہکریت ئوان نویوانہتہوہ .

[۲] دژبہیہکی ئاشکرا و جیاوازییہکی پروون و ھہلہی زہق لہم ئینجیلانہدا ھہیہ، ﴿وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾ النساء: ۸۲ .

[۳] ئوہی ئم ئینجیلانہ لہخویان گرتوہ لہ نیسبہتدانی کاری گہورہ (خراب) بو خودا (سہلامی خواي لیبت) و بو پیغمبرہکانی (سہلامی خوايان لیبت).

[۴] ئوہی ئم ئینجیلانہ لہخویان گرتوہ -سہرہرای دستکاریکردنیاں- لہ موژدہدان بہ پیغمبر موحمہد ﷺ.

[۵] دژ به یه کی و ئالۆزی توند له باسکردنی چیرۆکی له خاچدان، وه له پروونکردنه وهی عه قیدهی سیّ خوایی (التلیث).

[۶] خویندنه وهی میژووی کۆر به نده نه صرانییه کان و هه لۆه شانده وهی یه کتر ، به لکو هه ندیکیان ته کفیری هه ندیکتریان ده کهن .

کۆتا پێغه مبه ر موحه ممه د ﷺ:

نه سه تی:	ئه و موحه ممه دی کوپی عه بدوللای کوپی عه بدولموته لیبی کوپی هاشمی کوپی عه بدمه نافی کوپی قوصه ی کوپی کیلابی کوپی مورپی کوپی که عبی کوپی لوئه ی کوپی غالبی کوپی فیهری کوپی مالیکی کوپی نه ضری کوپی کینه نه ی کوپی خوزه یمه ی کوپی مودریکه ی کوپی ئیلیاسی کوپی موضهری کوپی نیزاری کوپی مه عه دی کوپی عه دنانه، وه عه دنان له نه وه ی ئیسماعیلی سه رپر دراوی کوپی ئیبراهیمی خه لیله (سه لامی خویان لیبت). ئه و ﷺ باشتی نه ی خه لکی سه ر زه وییه له پرووی نه سه به وه به په های، له فه رمووده دا هاتووه هه رقل - پادشای پۆم- به ئه بو سوفیانی (په زای خوی لیبت) وت: «پرسیارم لی کردی ده رباره ی نه سه بی، باست کرد که له ناوتاندا خاوه ن نه سه به، پێغه مبه رانیش به و شیوه یه ن له باشتی نه ی نه سه بی قه ومه که یاندا ده تیردرین». متفق علیه.
------------------	---

هه لئزاردنی:	پێغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: «به راستی خودا کینه نه ی هه لئزارد له نه وه ی ئیسماعیل، و قوره یشی هه لئزارد له کینه نه، وه به نی هاشمی هه لئزارد له قوره یش، و منی هه لئزارد له به نی هاشم». موسلیم ریوایه تی کردووه.
---------------------	---

نه وه کانه یی:	هه مووی وه صفن (نعت)ن، ته نه ناوی پرووت نین بو ناساندن بن، به لکو ناوی وه رگیراون له و صیفه تانه ی هه یه تی که ستایش و که مال ده گه یه نن، له وانه:
	موحه ممه د: به ناوبانگترین ناوه کانه تی ﷺ، وه به و ناوه وه له ته وراتدا ناو نراوه به ئاشکرا. واتاکه ی: (ئه و که سه ی خاوه نی ئاکاری زۆره که ستایشی له سه ر ده کریت).
	ئه حمه د: واته: سوپاسگوزارترینی خه لکه بو خودا، وه ئه هلی ئاسمان و زه وی و ئه هلی دونیا و قیامه ته سوپاسی ده که ن به هو ی زۆری خه سلته کانه وه،

ئەو ەش ئەو ناو ەيە كە مەسح (سەلامى خواى لىيىت) ناوى پىي ناو.	
ئەلموتەو ە كىل:	بەو ناو ەو ە ناو ەراو ە چونكە پشتى بەست بە خدا لە بەرپا كرنى دىندا پشت بەستنىك كە كەس ەاوبەشى نەبوو ە تىيدا.
ئەلەحي	ئەو كەسەى خدا كوفرى پى دەسپىتەو ە، وە كوفر بە ەيچ كەسك نەسرايەو ە وەك ئەو ەى بەو سرايەو ە.
ئەلەشير (كۆكەرەو ە)	ئەو كەسەى كە خەلكى لەسەر پىي ئەو كۆدە كرىنەو ە (حەشر دە كرىن)، وەكو ئەو ەى خواى گەورە رەوانەى كرىپىت تاو ەكو خەلكى كۆ بكاتەو ە .
ئەلەقايىب (دوايىن):	ئەو كەسەيە كە ەيچ پىغەمبەرىك لە دواى ئەو نىيە، بە ماناى كۆتايى دىت (خاتم).
ئەلموقەف فى (شويىكە وتوو)	ئەو كەسەى كە شوين پىي ئەوانەى پيش خۆى ەلگرتوو ە ، خواى گەورە خستىيە سەر رىگاو شوين پىي ئەوانەى پيش خۆى ەاتبوون لە پىغەمبەران .
پىغەمبەرى تۆبە:	ئەو كەسەى كە خواى گەورە بە دەستى ئەو دەرگاى تەوبەى لەسەر خەلكى سەر زەوى كردهو ە ، جا خواى گەورە لىيان خۆش بوو و تەوبەى لى وەرگرتن بە شىو ەيەك لە پيش ئەو بەو شىو ە نەبوو ە ، وە پىغەمبەرى خوا لە ەموو كەس زياتر داواى لىخۆشبوونى دە كرد و تەوبەى دە كرد ..
پىغەمبەرى مەلەمە (جەنگەكان)	ئەو كەسەى كە بۆ جىهادى دوژمنانى خوا رەوانە كرا ، ەيچ پىغەمبەرو ئوممەت ك بەو شىو ەيە جىهاديان نە كردهو ە ەرو ەكو چۆن پىغەمبەرى خوا و ئوممەتەكەى جىهادى كردهو ە ، وە ئەو داستانە گەورانەى كە روویدا لە سەر دەستى ئەو و ئوممەتەكەى لە پيش ئەو بەو شىو ەيە رووى نەداو ە .
پىغەمبەرى رەحمەت:	ئەو كەسەى خواى گەورە وەكو رەحمەت ك بۆ ەموو خەلكى رەوانەى كرد ، خواى گەورە بە ئەو رەحمى بە ەموو خەلكى سەر زەوى كرد ، جا ئىپانداران زۆرتىن پشكيان لەو رەحمەتە بەركەوت ، بەلام بىپاو ەپان ئەوانەى كە ئەهلى كىتاب بوون لە ژىر سىبەر و پەيمان و بەلىنەكانىدا ژيان.

ئەلفاتىح	خوای گەورە لەسەر دەستی ئەو دەرگای ھىدايەتى كردهوه لە پاش ئەوھى داخرا بوو ، وە ئەو چاوانەى كردهوه كە نابىنا بوون و ئەو گوييانەى كە پ بووبوون و ئەو دلانەى پەردەپۆش كرابوون ، لە سەر دەستى ئەو شار و ولاتى بىياوھەران ئازاد كران ، بە ئەو دەرگای بەھەشتەكان كرانەوھ ، وە بە ئەو دەرگای زانستى بەسوود و كاری چاك كرانەوھ .
ئەلئەمىن (دەستپاك) :	ئەو لە ھەموو كەسك شايستەترە بەم ناوھ ، جا ئەو ئەمىن و دەستپاكى خوای گەورەيە لە سەر وەحى و دىنەكەى ، ئەو ئەمىن و دەستپاكى ئەوھى لەسەر زەویدايە و ئەمىن و دەستپاكى ئەوھىە لە ئاسپانەكاندايە ، بەلكو بىياوھەرانى مەككە ناويان لى نابوو ئەمىن و دەستپاك لە پيش ئەوھى رەوانە بكرىت و ببىتە پىغەمبەر .
ئەلبەشیر (مۆژدەدەر) :	مۆژدەدەرى پاداشتە بۆ ئەو كەسەى گويپرايەلى دەكات و ترسینەرو ھەرەشەدەرى سزايە بۆ ئەو كەسەى سەرپىچى دەكات .
سەيدى (گەورەى) نەوھى ئادەم:	پىغەمبەرى خوا فەرمويەتى : من گەورەى نەوھى ئادەم لە رۆژى قيامەتدا بە بى ھىچ شانازى و خۆھەلکيشانىك)).
چراى پرووناك:	السراج المنير : ئەوھى كە رووناكى دەبەخشىت بە بى سووتان ، بە جياواز لە گەل (الوھاج) دا چونكە جوړىك لە سووتانى تىدايە
جا ئەو بەندەى خوايە ، بەنداىەتییەكى تايبەتى تايبەتى ھەيە ، چونكە ئەو ھەموو پلەكانى بەنداىەتى تەواو كردهوھ .	

صیفاتە کانی به گشتی :	کاملترین و تهواوترین وه صف ئه وهی که خۆی وه صفی خۆی کردووه و فهرموویه تی : (من موحه ممه دم (ﷺ), بهندهی خوا و نێردراوی ئه وم , پیم خوش نییه له پله و پایه ی خۆم که خوای گه وه دایناوم به رزترم بکه نه وه)
	پێغه مبه ری خوا جوانترین که س بووه له ره وشت و خولقه تدا , خوای گه وه فهرموویه تی : ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَّ خُلِقَ عَظِيمٍ ۝﴾ (القلم: ۴) وه عائیشه فهرموویه تی : به راستی ره وشتی پێغه مبه ری خوا قورئان بوو). موسلیم ریوایه تی کردووه. به قورئان کاری ده کرد و له سه ر سنووره کانی راده وه ستا و ئه وه ی ئه و پێی رازی بوایه ئه مێش پێی رازی ده بوو , وه ئه وه ی ئه و پێی توپه بوایه ئه مێش پێی توپه ده بوو .
	خلیل الله : پێغه مبه ری خوا ده فهرمویت : خوای گه وه منی به خه لیلی خۆی هه لێژاردووه , هه روه کو چۆن ئیبراهیمی به خه لیلی خۆی هه لێژاردووه)) (خه لیل : به رزترین پله ی خۆشه و یستیه).

صیفاتى جهسته و سبا و خولقه تی:	جهسته ی شکۆدار و شه ریفی :	ئه نه س ده فهرمویت : پێغه مبه ری خوا که سیکی سپی مه یله و سوورکار بوو , ئاره قه که ی هه روه کو مرواری بوو له سپیتی و روونیدا , ئه گه ر ریی بکر دایه راست و چه پی ده کرد , هه رگیز ده ستم نه داوه له هه یچ ئاوریشمیک (که جوړیکی گرانبه ها و ده گمه نه له هه ریر) و هه یچ هه ریریک له ده ستنی پێغه مبه ری خوا نه رمتر بیت , وه بۆنی هه یچ میسک و عه نبه ریکم نه کردووه خوشتر بیت له بۆنی پێغه مبه ری خوا ((. موسلیم ریوایه تی کردووه.
	به ژن و بالای پیروزی :	به پرائی کوپی عازیب ده لیت : پێغه مبه ر خوا که سیکی چوار شانه بوو (واته : به ژن و بالای ناوه ند بوو) نێوان هه ردوو شانه که ی دوور له یه کتر بوون , پرچیکی هه بوو ده گه یشته لای نه رمه ی گوئییه کانی , له پۆشاکینکی سووردا بینیم , هه رگیز هه یچ شتیکم نه بینیه له وه جوانتر بیت)) متفق علیه.

روخسار و روومەتی پیرۆزی :	کەعبی کۆری مالیک دەلیت : کاتی کە سەلامم کرد لە پیغمبەری خوا لە کاتیکدا ئەو لە خوشیاندا رووخساری دەگەشایەو ، وە پیغمبەری خوا ئەگەر خوشحال بواوە ئەوا رووخساری دەگەشایەو تا وەکو پارچەیهکی مانگی لی دەهات ، وە ئەوەمان لی بە دی دەکرد) وە پرسیار کرا لە (البراء) : ئایە پیغمبەری خوا رووخساری وەکو شمشیر بوو (مەبەستی بە دریزی بوو) فەرمووی : نەخیر بەلکو وەکو مانگ بوو ((مەبەستی بازنەیی و خڕ بوو).
پرچی پیرۆزی:	ئەنەس دەلیت : پیغمبەری خوا دەستەکانی گەورە بوون ، هیچ کەسێکم لە پاش ئەو وەکو ئەو نەبینووە ، وە پرچی پیغمبەری خوا نە خاوەن بوو نە لوول). . بوخاری ریاوەتی کردووە.
دەم و چاوی پیرۆزی :	جابر کۆری سەمۆرە دەلیت : پیغمبەری خوا دەمی پیرۆزی گەورە بوو (عەرەب مەدحی دەمی گەورەیان دەکرد و زەمی دەمی بچوکیان دەکرد) وە کەمیک سوورایی لە سیپتی چاوەکانیدا هەبوو (یان : شەقی چاوەکانی دریز بوو) و پاژنەکانی کەم گوشت بوون). . موسلیم ریاوەتی کردووە.
ئارەقە پیرۆزی :	ئەنەسی کۆری مالیک دەلیت : پیغمبەری خوا هات بۆ لامان و لای ئیمە خەوت (خەوی پشوو نیوەرۆ) ، جا ئارەقە کرد و دایکم بوتلیکی شووشەیی هینا و ئارەقەکی پیغمبەری خۆی تیدا کۆ دەکردهو ، پیغمبەری خوا لە خەوێکی هەستا و فەرمووی : ئەی دایکی (سولەیم) چی دەکەیت ؟ فەرمووی : ئەمە ئارەقە تۆیە و دەیکەینە ناو بۆنە خوشەکانی خۆماندا ، ئەمەش بۆنەخۆشترین بۆنە خوشەکانە). . موسلیم ریاوەتی کردووە.
مۆری پیغمبەرایەتی :	پیغمبەری خوا مۆری پیغمبەرایەتی لە نیو هەردوو شانیدا بوو ، ئەویش بریتی بوو لە شتیکی دیار و بارز لە جەستەیدا وەکو نیشانەیک بوو .

		جابرى كورى سەمۈرە دەللىت : مۆرەكەم يىنى لە نىۋ شانىدا ۋەكو هېلكەى كۆترىك دەبوو ، شىۋەى لە جەستەى دەچوو) موسلىم رىۋايەتى كىردوۋە.
--	--	---

ۋەسفە رەۋشنىيە كانى ﷺ:	ھاۋەلانى بە شكۆمەندىيە ۋە تەماشايان دەكرد :	عەمرى كورى عاص دەللىت : هېچ كەسىك نەبوو بە ئەندازەى پىغەمبەرى خوا لام خۆشەويست بىت ، ۋە هېچ كەسىك هېندەى ئەو شكۆمەند ۋە بە ھەيىت نەبوو لەپىش چاوم ، ۋە ھەرگىز نەمتوانى پر بە چاۋەكانى خۆم تەماشاي بكەم لەبەر ھەيىت ۋە شكۆمەنى ۋە شەرمدا ، ۋە ئەگەر پرسىارم لى بكرىت ۋەصفى بكەم ئەوا ناتوانم ، چونكە من پر بە چاۋەكانم تەماشام نەكردبوو) موسلىم رىۋايەتى كىردوۋە. ھەرۋەھا عورۋەى كورى مەسعودى ئەقەفى ۋەصفى پىغەمبەرى خواى دەكرد بۆ قورەيش لە رۆژى خودىيەدا ۋە فەرموۋى: سۆيىد بە خوا هېچ پادشايەكم نەبىنيۋە ھاۋەلانى هېندە بە مەزن ۋە گەرە تەماشاي بكن ۋە بە گەرەى بزائن ھەرۋەكو چۆن ھاۋەلانى موحەممەد (ﷺ) ئاۋا موحەممەدىان (ﷺ) بە گەرە دەزانى ۋە تەماشايان دەكرد ، سۆيىد بە خوا ئەگەر تەفنىكى بگردايە ئىللا دەكەۋتە ناۋ دەستى يەككىيان ، ئەۋىش روخسار ۋە پىستەكەى پى دەسپرى ، ۋە ئەگەر فەرمانىكى بگردايە ئەۋا پىشپركىيان دەكرد بۆ جى بە جى كىردنى فەرمانەكەى ، ۋە ئەگەر دەستىۋىزى بگردايە خەرىك بوو بە شەر دەھاتن لەسەر پاشاۋەى ئاۋى دەستىۋىزەكەى ، ۋە ئەگەر قسەيان بگردايە لە حىزورىدا ئەۋا بە ئەسپايى ۋە لەسەرخۆۋ قسەيان دەكرد ، ۋە ھەرگىز بە بەردەۋامى تەماشايان نەدەكرد (زىادەپەرەۋىيان نەدەكرد لە تەماشاكىردنىدا) لەبەر مەزنى ۋە ھەيىتەنى پىغەمبەرى خوا)) بوخارى رىۋايەتى كىردوۋە.
	ئەدەبى لە	عەبدوللاى كورى شىخىر دەللىت : وتمان : تۆگەرەۋ سەيدى ئىمەيت ،

گهڙ خوادا :	ٽه ویش فہرمووی : گہورہو سہیدی راستہ قینہ تہنہا خواہہ , ئیمہش وتمان : تو له ہہ مومان باشتريت به فہزل و چاکہ و له ہہ مومان مہزنتريت له به خشين و دہسہ لاتدا , پیغہمبہری خوا فہرموی : قسہ کانی خوٽان بکہن (یان ہہندی له قسہ کانتان) وریابن شہیتان پہلکیشتان نہ کات و بتانکاتہ وہ کیلی خوئی) ٽہ حمہد و ٽہ بو داوود ریواہہ تیان کردوہہ .
زیرہ کی و بویری :	عہلی دفہرمویت : ٽہ گہر ہہردو سوپا به یہ کتر بگہیشتاہن و شہرہ کہ گہرم بواہہ , ٽہوا خوٽا دہدایہ پال پیغہمبہری خوا, تاوہ کو ہیچ کہسیک نہ بوو له دوژمن نزیکتر بیت وہ کو پیغہمبہری خوا) ٽہ حمہد و حاکم ریواہہ تیان کردوہہ .
ترسانی له خوا :	ٽہ نہسی کوپی مالیک دہ لیت : پیغہمبہری خوا فہرموویہ تی : سویند به خوا من له ہہ مووتان له خواترستم و له ہہ مووتان به تہ قواترم ((بوخاری ریواہہ تی کردوہہ .
چاکہ کردنی له گہڙ کہ سوکارہ کہ یدا :	پیغہمبہری خوا (ﷺ) دہ فہرمویت : باشتريت تان ٽہو کہسہ یہ له گہڙا خیزانہ کہیدا باش بیت .. منیش باشتريت کہسی ئیوہم له گہڙ خیزانہ کہی خوٽا باش بم)). ٽہ بو داوود و ترمذی ریواہہ تیان کردوہہ .
شہرم و حہ یای :	ٽہ بو سہ عیدی خودری دہ لیت : پیغہمبہری خوا (ﷺ) به شہر متر بوو له و کچہ عازہ بانہی له بنی مالہ کہی خوٽان دہ میننہوہ , وہ ٽہ گہر شتیکی بینیاہ پی ناخوش بواہہ ٽہوا به روخساریدا دہ مانزانی – کہ پی ناخوشہ-) متفق علیہ .
کارناسانی : :	عائشہ دہ فہرمویت : ہہرگیز پیغہمبہری خوا له نیوان دوو کاردا سہریشک نہ کراوہ ئیلا سوو کہہی ہہلدہ بژارد ٽہ گہر تاوان نہ بواہہ , وہ ٽہ گہر تاوان بواہہ ٽہوا له ہہ موو کہس زیاتر لی بہ دوور دہ بوو) متفق علیہ .

بۆ نه فسی خۆی تۆله ی نه ده سه نده وه :	عائشه ده فهرمویت : سویند به خوا هه رگیز پیغه مبه ری خوا تۆله ی بۆ نه فسی خۆی نه ده سه ند ئه گه ر توشی شتیک بوایه , تاوه کو قه ده غه کراوکانی خوا پیشیل ده کرا ئه و کات تۆله ی ده سه ند)) متفق علیه.
هیچ خواردنیک عه بیدار نه ده کرد :	ئه بو هورهیره ده فهرمویت: هه رگیز پیغه مبه ری خوا هیچ چیشتیکی عه بیدار نه ده کرد , ئه گه ر پپی رازی بوایه ئه و ده یخواردو ئه گه ر نا ئه و وازی لی ده هینا). موسلیم ریوایه تی کردووه.
دیاری وه ده گرت :	عائشه ده فهرمویت : پیغه مبه ری خوا دیاری وه ده گرد و پاداشتیسی له سه ر ده دایه وه). بوخاری ریوایه تی کردووه.
سه ده قه ی نه ده خوار:	ئه بو هورهیره ده لیت : پیغه مبه ری خوا فهرموویه تی : بزانی که ئالو موحه ممه د (ﷺ) هه رگیز سه ده قه ناخۆن) بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردووه.
بی فیزی و خاکیتی :	عوقبه ی کوری عامیر ده لیت : کابرایه ک هاته خزمه تی پیغه مبه ری خوا و له گه لیدا قسه ی ده رکرد که چی ماسولکه کانی شانی ده له رزین (له ترساندا) , پیغه مبه ری خوا پپی فهرموو : له سه ر خۆ به , خۆ من پادشا نیم , به لکو من کوری ئافره تیکم که گوشتی وشکی ده خوارد) . ئیین ماجه ریوایه تی کردووه.
خزمه تکردنی که سوکاره که ی :	ئه سه وه دی کوری یه زید ده لیت : پرسیارم کرد له دایکه عائشه : پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له ماله کهیدا چی ده کرد ؟ فهرمووی: هه رده م له خزمه تی خانه واده کهیدا بوو , جا ئه گه ر کاتی نوێژ بهاتایه ده رده چوو بۆ نوێژه که ی) بوخاری ریوایه تی کردووه.
پشتگوئ خستنی نه فامه کان :	پیغه مبه ری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : ئایه سه رسام نابن چۆن خوا ی گه وه جوین و له عنه ت کردنی قوره یشم له کۆل ده کاته وه ؟ ئه و جوین به (مذمم) زه مکر او ده دن و له عنه ت له (مذمم) زه مکر او ده که ن ,

که چی من (موحه ممه د) م (ﷺ)). بوخاری ریوایه تی کردووه.	
عەبدولای کورپی مه سعود ده لیت : پیغه مبهری خوا بو ی گیرانه وه له کاتیکدا نه و راستگۆی باوه پ پیکراوه (متفق علیه.	راستگۆیی :
(نه نه س) ده لیت : ده سال خزمه تی پیغه مبهری خوام کرد سویند به خوا هه رگیز به منی نه گوت : ئوف , وه هه رگیز به منی نه گوت به هو ی شتی که وه کردیتم : بو وات کرد , وه شتی کم نه کردیتم : بریا وات بکر دایه)). متفق علیه.	ره وشت و ئاکاری له گه ل خزمه تکاره که یدا :
نه نه سی کورپی مالیک ده لیت : له کاتیکدا ئیمه له مزگه وت دانیشتبووین کابرایه ک به سواری و شتره که یه وه هاته ژووره وه له مزگه وته که دا یخی دا و نه مجار به سستییه وه و به وانی گوت : کام له ئیوه موحه ممه ده (ﷺ) ؟ له کاتیکدا پیغه مبهری خوا (ﷺ) له ناویاندا شانی دابوو وه , ده لیت : ئیمه ش وتمان : نه و کابرا سپییه که شانی داوه ته وه , کابرا پی گوت : نه ی کورپی (عبدال مطلب) , پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی : نه و لا متم دایه وه (واته : گویم لیته) , کابرا گوتی : نه ی موحه ممه د (ﷺ) من چه ند پرسیاریکت لی ده که م و له پرسیاره که مدا توندم , بویه ئاسایی بیت و لات گران نه بیت , پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی : پرسیار بکه له وه ی ده ته ویت بیکه یت , کابرا وتی : سویندت ده ده م به پهروه ردگار ه که ت و پهروه ردگاری نه وانه ی پیش تۆن , ئایه خوای گه وه تۆی بو هه موو خه لکی ره وانه کردووه ؟ پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی :- به لی سویند به خوا , کابرا فهرمووی :- سویندت ده ده م به خوا , ئایه خوای گه وه فهرمانی پیت کردووه له شه و و روژیکدا پینج نوێر بکه ین ؟ پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی :- به لی سویند به خوا , کابرا وتی : سویندت ده ده م به خوا , ئایه خوای گه وه فهرمانی پیت کردووه نه م مانگه به روژوو بین له ساله که دا ؟ پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرمووی :	نه بوونی هیچ جیاوازییه ک له نتوان خو ی و هاوه لانی دا و که سیکی سینه ساف و میهره بان بوو :

		به لّی سویند به خوا , کابرا وتی : سویندت دهدهم به خوا , ئایه خواى گهوره فهرمىانى پیت کردووه ئەم صهدهقهیه له دهولهمندهکامنمان وهرگریت و دابهشى بکهیته سهر ههژارهکامنماندا ؟ پیغهمبهرى خوا (ﷺ) فهرمووی : به لّی سویند به خوا , کابرا وتی : باوهرم هینا بهوهى هیناوته , وه من نیردراوى قهومهکهى خۆمم , من ضیامى کورى تهعلهبهم له تیرهى (بهنى سهعدى کورى بهکر) .
نان و خوراکى :		عائیشه دهفهرمویت : ههرگیز ئالو موحهممهد (ﷺ) دوو رۆژ به سهر یهکدا تیر نانى جوّیان نهخوارد تاكو پیغهمبهرى خوا (ﷺ) کۆچى دوایى کرد) موسليم ریوايهتى کردووه.
زوهده و دونیا نهویستی :		ئهبو زهر دهلّیت : پیغهمبهرى خوا (ﷺ) فهرموویهتى : پیم خوش نییه به ئەندازهى کینوى ئوحدو ئالتونم ههپیت سى شهو به سهریدا پروات و تهنها یهک دینارم لّی ماییت ئیلا مهگهر شتیک بو قهرز دامناپیت , ئیلا بهم لاو بهولادا بهسهر عهبدەکانى خوادا دابهشى بکهم) متفق علیه .
ههرگیز جوینی نهدهدا :		عائیشه فهرموویهتى : به هیچ شیویهک پیغهمبهرى خوا (ﷺ) کهسیکی بهدگۆ و زمانپیس نهبووه , وه له بازارهکاندا دهنگ بهرز نهبوو , وه سزای خراپهى به خراپه نهدهدایهوه , بهلکو کهسیکی لّیورده و بهخشنده بوو). ئەحمەد و ترمذی ریوايهتى کردووه .
له گهّل ئافرهتанда :		عائیشه دهفهرمویت : ههرگیز پیغهمبهرى خوا (ﷺ) دهستی نهیداوه له دهستی هیچ ئافرهتیک). متفق علیه .
مال و ژیان و گوزرانى :		عومه دهلّیت : چوومه ژوورهوه بو لای پیغهمبهرى خوا (ﷺ) له کاتیکدا له سهر ههسیریک راکشابوو , منیش دانیشتم , ئیزارهکهى له خوى نزیک کردهوه و لهوه زیاتر هیچى تری لهبهردا نهبوو , بینیم که ههسیرهکه کاریگهرى له سهر جهستهى -تهنیشتى- پیغهمبهرى خوا (ﷺ) کردووه , تهماشای خهزینهکهى پیغهمبهرى خوا (ﷺ) کرد بینیم کهمیک جوّى تیدایه به ئەندازهى صاعیک , وه هیندهى ئەوه له لایهکى

		تری ژووره که بوو ، وه پیسته یه کیش هه لواسرا بوو عومهر ده لیت : منیش چاوه کانم پر فرمیسک بوو ، پیغمبه ری خوا (ﷺ) فهرمووی : بوچی ده گریته ئه ی کوره که ی خه تتاب ؟ وتم : ئه ی پیغمبه ری خوا (ﷺ) چون نه گریه ئه وه تا ئه وه حه سیره که کاریگه ری له سه ر جه سته ت کردوو ، وه ئه وه ش خه زینه که ته ته نها ئه وه ی تیدا یه که ده بییم ، ئه وه ش قه یصه ر و کیسرایه وان له وه به روبوم و روبار و جیگه خۆش دان ، وه تۆیش پیغمبه ری خوا (ﷺ) و هه لبرێدرای ئه وه ی و ئه وه ش خه زینه که ته ؟ فهرمووی : ئه ی کوری خه تتاب ، ئایه رازی ناییت دواروژ بو ئیمه بیت و دنیا بو ئه وان ؟ وتم : به لئ . موسلیم ریوایه تی کردوو .
--	--	--

پێباز و به زنامه که ی له پۆشاک و خواردن و خواردنه وه دا	خۆشه و یسترین پهنگ له لای :	خۆشه و یسترین پهنگ لای پیغمبه ری خوا (ﷺ) پهنگی سپی بووه ، وه فهرمویه تی : (پۆشاک ی پهنگی سپی له بهر بکه ن چونکه ئه وه له باشتترین پۆشاکه کانتانه ، و مردوو ه کانتانی پی کفن بکه ن) ئه بو داوود و ترمذی ریوایه تیان کردوو .
	پۆشاکه که ی :	هه ر پۆشاک و جلیکی به رده ست بوایه له به ری ده کرد ، هه ندی جار جلی صوف و هه ندی جار لۆکه ، جار جاریش که تان و هه ر کات قه میسه که ی - کراسه که ی - له بهر بکه رایه به دهستی راست دهستی پی ده کرد .
	نیوه ندبوونی له جل و پۆشاکیدا :	هه ندی له پێشینان وتویانه : پێشینان دوو جو ره پۆشاک ی ناوبانگیان پی ناخۆش بووه ، پۆشاک یکی زۆر بهرز و پۆشاک یکی زۆر نزم)) ، وه له فهرموده یه کی (ابن عمر) وه هاتوو : هه رکه سیك پۆشاک ی ناوبانگی له بهر بکات ئه واهوای گه وره له روژی قیامه تدا پۆشاک ی زه لیلی ده کاته به ری و ئه مجار به گری ئاگر ده یسوتینی)) ئه بو

داوود رېوايه تې كړدووه. چوڼكه مه به ستي لېي خو به زل زاني و شانازی كړدن بووه بويه خواي گه وره سزاي داوه , هه روه ها له (ابن عمر) هوه هاتووه كهوا پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي : هه ركه سيك پو شاكه كه ي دريژ كړديته وه له بهر فيز زلي تهوا خواي گه وره ته ماشاي ناكات له روژي قيامه تدا) متفق عليه.		
تهوه ي هه بايه نه يده گپرايه وه و هه رچيش له به رده ست نه بوايه داواي نه ده كړد , وه هيچ خواردنيك له پاك و حه لا له كان نه بووه ته گهر لېي نزيك كراي ته وه ئيلا خواردوويه تي , ئيلا مه گهر حهزي لېي نه بوايه تهوا وازي لېي ده هينا و به بي تهوه ي به حه رامي بزانييت , ته بو هوره يره ده لييت : هه رگيز پيغه مبهري خوا (ﷺ) هيچ خواردنيكي عه يبدار نه ده كړد , ته گهر حهزي لېي بوايه تهوا ده يخواردو ته گهر نا تهوا وازي لېي ده هينا) بوخاري و موسليم رېوايه تيان كړدووه , هه روه كو چوڼ گوشتي بز نمژوكي نه خوارد چوڼكه پيي رانه هاتبوو).	خواردني :	
• زورينه ي خواردني له سهر زهوي له سهر سفره يه ك داده نرا. • وه به سي په نجه كه ي ناني ده خوارد. • وه به پال كه و تنه وه ناني نه ده خوارد. • وه له سهره تاي خواردنيدا ناوي خواي ده هينا , وه له كو تايشدا سوپاسي خواي ده كړد. • - وه كه له خواردنه كه ي ده بويه وه په نجه كاني ته لي سايه وه.	صيفاتي خواردني :	
زوربه ي خواردنه وه كاني به دانيشتنه وه بوو , به لكو قه ده غه ي خواردنه وه ي به پيوه كړدووه و لېي ريگر بووه , وه دروسته به پيوه بخوريته وه له بهر عوزر و بيانوويه ك ته گهر ريگر بيت له دانيشتن. وه ته گهر خواردنه وه يه كي بخواردايه تهوا پاش خو ي ده يدايه تهو	خواردنه وه ي :	

که سه ی به لای راستیه وه بوایه , هه رچه نده ئه و که سه ی لای چه پی گه وره تر بوایه.		
---	--	--

• پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : له دنیا که تاندا سی شتم لا خوشه ویست کراوه , ئافره تان و بۆنی خوش و بیلبله ی چاوم له نوێژه کاندایه (. نه سائی ریوایه تی کردووه. • وه له مانه وه و خه رجی و بژیویدا ئه و به یه کسانى له نێوانیاندا دابه شی کردبوو. • دایکه عائیشه ده فهرمویت : وه ئه گهر بیویستایه سه فهر بکات ئه و له نێوان خیزانه کانیدا تیروپشکی ده کرد , جا ئه گهر ناوی هه رکه سیان ده رچوایه ئه وه یان له گه لیدا سه فهری ده کرد) بوخاری و موسلیم ریوایه تیان کردووه , وه بۆ ئه وانی تر قه ره بووی نه ده کرده وه ((. • وه هه لسوکه وتی له گه ل هاوسه ره کانیدا به په فتاری باش و په وشتی جوان بووه. • وه کچۆله ی ئه نصاره کانی ده هیئا بۆ لای دایکه عائیشه تاوه کو یاری له گه ل بکه ن , وه ئه گهر شتیکی بویستایه و حه رام نه بوایه ئه و بۆی دابین ده کرد . • وه پیغه مبهری خوا (ﷺ) سه ری ده خسته سه ر کۆشی دایکه عائیشه و قورئانی ئه خویند و په نگه له سوپی مانگانه شدا بووبیت . • وه ئه گهر له سوپی مانگانه دا بوایه جاری وابوو فهرمانی پی ده کرد ئیزاریک له خۆی بئالینیت و پاشان گه مه ی له گه ل ده کرد. • وه جاری وابوو ماچی دایکه عائیشه ی ده کرد له کاتییدا به پۆژوو بوو. • وه هینده نه رمونیان و په فتارچاک بووه له گه ل خیزانه کانیدا یاری ده کرد , و دوو جار له سه فهریدا به پی پیشبرکینی له گه ل کردووه , و جارێکیان له کاتی ده رچونیان له مال پالیان به یه که وه ئه نا. • وه ئه گهر سه فهری بکردایه و بگه رپایه ته وه ئه و به شه و له ده رگای نه ده دا , وه نه هی له و کاره ده کرد .	پێنازه که ی له هاوسه رگیری و ره فتاری له گه ل خیزانه کانیدا :
---	---

- (ئه گهر بچوايه ته سهر جيگه که ی به مه بهستی نوستن دهیفرموو : (ئه ی خودايه .. به ناوی تووه ده ژیم و ده مرم) (ئه گهر هه موو شه و یك بچوايه ته سهر جيگه که ی ئه واههردوو دهستی کو ده کرده ووه ئه مجار فووی پیاده کردن و ئه م سوره تانه ی ده خوینده ووه: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝﴾ الإخلاص: ۱ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ
- ﴿الْفَلَقِ ۝﴾ الفلق: ۱ ﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۝﴾ الناس: ۱ . ئه مجار ئه وه ی له توانایدا بوايه جهسته ی خو ی پی ده سپرین , سهره تا له سهر و ده موچاوو پیشه وه ی جهسته ی دهستی پیده کرد , ئه م کاره ی سی جار ئه نجام ده دا) ئه و دوو فهرمووده بوخاری ریوايه تی کردووه .
- (پیغمبه ری خوا (ﷺ) ئه گهر بیوستایه بخهوتایه ئه واهه دهستی راستی ده خسته ژیر گونای (کولمی) و دهیفرموو: ئه ی خودايه .. له سزا که ت بمپاریزه له و رژه ی که به نده کانتی تیدا زیندوو ده که یته وه) سی جار.
- وه ئه گهر له خه و هه ستایه دهیفرموو : ((سوپاس و ستایش بو ئه و خوی که زیندوو ی کردینه وه له پاش ئه وه ی مراندنی (واته : خهوتن) و زیندوو بونه وه ش ههر بو لای ئه وه) بوخاری ریوايه تی کردووه , ئه مجار سیواکی به ده می خویدا ده هیئا.
- سهره تای شه و ئه خهوت و کوتاییه کی هه لئه ستا , وه په نگه سهره تاکه ی به خه بهر بمایه ته وه له پیناو بهرژه وه ندی موسلمانان.
- پیغمبه ری خوا (ﷺ) چاوه کانی ده خهوت به لام دلی نه ده خهوت.
- وه ئه گهر بخهوتایه که س به خه بهری نه ده هیئا به وه تاکو خو ی به خه بهر ئه هات.
- خهوتنی پیغمبه ری خوا (ﷺ) ریکوپیکترین خه و بووه , و به سوودترین خه ویش بووه.

- وه هندی جار گالته ی ئه کرد و له گالته کردنه کهیدا حهق و پاستی ئهوت.
- وه جاری وابوو تهورییه ی ده کرد و له تهورییه کهیدا له حهق زیاتر هیچی تری نه ده گوت .
- ههروه ها پیغه مبهری خوا (ﷺ) پرسی به خه لکی ده کرد و خه لکیش پرسیان پی ده کرد.
- سهردانی نه خوشی ده کرد و شوینی جه نازه ده کهوت , وه ولامی ده عوه تی ده دایه وه , وه پیداوستی بیوه ژن و هه ژار و لاوازی دابین ئه کرد و له گه ل ئه واندا ری ده کرد.
- گوپی له پیا هه لانی شیعر بووه و پاداشتی له سهر داوه ته وه , وه ئه و شتانه ی که پی مه دح کراوه به شیکی که مه له صیفاته جوان و ئاکاره به رزه کانی , به لام مه دحی خه لکانی تر ئه و زۆربه ی درۆیه .
- به دهستی خوی نه عله که ی ده دوریه وه و هه رخوی جله کانی خوی پینه ئه کرد , سه تله که شی پینه ئه کرد و مه ره که ی ئه دوشی و جله کانی ریگ ده خست و خزمه تی خوی و خانه واده که ی ئه کرد , وه له گه لیاندا خستی هه لئه گرد بو دروستکردنی مزگه وت.
- جاروبار له برساندا به ردی ئه به سه سکییه وه , وه جاروباریش تیر ئه بوو .
- چوو به میوانی و میوانیشی هاتوو .
- له ناوه پاستی سه ری و پشتی پی که له شاخ کردوو , ههروه ها لای ملی و سه رشانی .
- چاره سه ری ده کرد و داخی بو که سانی تر کردوو به لام خوی داخ نه کردوو , روقیه ی کردوو به لام داوی نه ده کرد روقیه ی بو بکه ن , وه نه خوشی پاراستوو له وه ی ئازاری داوه .
- له مامه له کردندا باشترین کهس بووه , وه ئه گه ر قه رزیکی بکردایه ئه و له وه باشتری ده گه پرانده وه .

پياڙه كهي له پيكر دني: • خيراترين و باشترين و هيمنترين كهس بووه له پيكر دندا. • له هاوه لاني خيراتر بووه وه بو گه يشتن پي ماندوو ده بوون . • وه هه ندي جار به پي پته ري ده كرد و هه ندي جار به نه عله وه. • وه هاوه لاني له پيشيه وه پريان ده كرد و ئه و يش له دوا يانه وه بوو. • به تاك و به كو له گه لا هاوه له كانيدا ري ده كرد .	
---	--

پياڙه كهي له زيكر كړ دندا : • ته واوترين كهس بووه له زيكر كړ دني خوادا , به لكو هه موو قسه كاني زيكر ي خوا و ئه وه ي ئه و پي خوش بووه . • وه له كاتي هه ستاني له خه و زيكر ي خوي ئه كرد , وه له كاتي ده ستي پي كړ دني نو يژ , وه كاتي له ماله كهي ده رنه چوو , وه كاتي ئه چوو ناو مزگه و ته وه , وه له به يانيان و ئيو اراندا , وه له كاتي پو شيني جلوه برگ , وه كاتي ئه چوو ماله وه و كاتي لي ده رنه چوو , وه له كاتي چوونه سهر ئاو , وه له پيش و پاش ده ستنو يژ , وه كاتي گو ي له بانگ ئه بوو , وه له كاتي بينيني سهره تاي مانگدا , وه له پيش و پاش خواردن , وه له كاتي پرمين ...	
---	--

سونه ته كاني فيرت و پاشكو كاني:	ژمار دني سونه ته كان :	پيغه مبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي : ده ئاكار هه ن له فيرتنه تن : بريني سمي (به رسويل كردن) و ريش هي شته وه و سيواك و ئاو هه لدانه دهم و لووت و نينوك كردن و شوشني گري په نجه كان و لاداني توكي بن بال و بهرتاشين و خوپا ككردنه وه به ئاو) وه پاوي ده يه م دانه ي بير چوو ه).
	راست رهوي :	راستي پو شيني پي خوش بووه له پيلاو له پيكر دندا و سهر شانه كړ دندا و خو خاوين كړ دنه وه و وه رگرتن و به خشيني , وه ده ستي راستي به كار هيناوه بو خواردن و خواردنه وه و خو خاوين كړ دنه وه , و چه پيشي بو سهر ئاو كړ دن و نمونه ي ئه وانه له لابر دني پيسي .
	سهرتاشين:	پيازي له سهرتاشيندا و ابووه , يان له هه مووي لاده برد يان هه مووي

	ده هیښته وه.	
سیواک:	حهزی له سیواک کردن بووه , چ به پوژوو بوایه یان نا سیواکی ههر ده کرد , وه له کاتی له خه وه ستانیشیدا سیواکی ده کرد , وه له کاتی ده ستوژدا و له کاتی نوژدا , وه کاتی چوونه ماله وهی , وه به داری ئاراک سیواکی ده کرد.	
بونخوښی :	بونی خوښی زور له خوښی ئه دا و هزی له بونی خوښ بووه.	
سمیل و ریش:	پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : له گهل موشریکه کاندایاواز بن , ئیوه ریش بهیلنه وه و سمیلتان کورت بکه نه وه) متفق علیه .	
دیاری کردنی کاته که ی :	ئه نه س ده لیت : پیغه مبهری خوا (ﷺ) کاتی بو دیاری کردین بو برینی سمیل (به رسویل کردن) و نینوک کردن ... که له چل شه و و روژ زیاتر نه بهیلنه وه) موسلیم ریوایه تی کردووه.	

رېبازه که ی له قسه کردن و پیکه نین و گریان و وتاره کانیدا:	قسه کردنی ﷺ:	- عائیشه ده لیت : پیغه مبهری خوا (ﷺ) وه کو ئیوه قسه ی به په له و به دوا ی یه کدا نه ده کرد , به لکو به شیوه یه ک قسه ی ده کرد روون و ئاشکرا بوو و به شه کانی له یه ک جیا بوون , ههرکه سیک لای دانیشتایه ده یوانی له بهری بکات) ئه حمده و ترمذی ریوایه تیان کردووه . - زورجار سی جار قسه که ی دووباره ده کرده وه تا کو به باشی لی تیگه ن , وه ئه گهر سه لامی بکرایه سیجار سه لامی ده کرد. - وه ئه گهر پیویست نه بوایه قسه ی نه ده کرد (واته : به پی پیویست قسه ی ده کرد) , وه به شیوه ی کوکه ره وه ی قسه کان (جوامع الکلم) قسه ی ده کرد (واته : قسه یه کی که م بو مانایه کی زور) . - ههر شتیک په یوه ندی به وه وه نه بوایه قسه ی تییدا نه ده کرد , و ته نها له و باسانه دا قسه ی ده کرد که ئومیدی پاداشتی لی هه بوایه .
--	--------------	--

• به هیچ شیوه یهك پیغمبه‌ری خوا (ﷺ) که سیکه به دگۆ و زمانپیس و دهنگ به‌رز نه‌بووه.		
هه‌موو پیکه‌نینه‌که‌ی زه‌رده‌خه‌نه‌ بووه , وه ئه‌وپه‌ری پیکه‌نینی ئه‌وه‌ بووه که ددانه‌کانی ده‌رده‌که‌وت.	پیکه‌نینی :	
• به هه‌نیسك و ده‌نگی به‌رزوه‌ نه‌ده‌گیا , به‌لکو چاوه‌کانی پر فرمیسك ده‌بوون تاكو ده‌که‌وته ری , وه له سینگیه‌وه‌ وه‌کو ده‌نگی ویزه‌ویزی ئاوی کولای لی ده‌بیسترا . • گریانه‌که‌ی هه‌ندی جار به‌ هۆی به‌زه‌یی هاتنه‌وه‌ بوو بۆ مردوو , وه هه‌ندی جاریش له ترسی ئه‌وه‌ی تووشی ئوممه‌ته‌که‌ی بییت و به‌زه‌یی پیناندا ده‌هاته‌وه‌ , وه هه‌ندی جاریش له‌ترسی خوادا , و هه‌ندی جاریش له‌کاتی بیستنی قورئاندا.	گریانی :	
• له‌سه‌ر زه‌وی و مینه‌ر و وشر و تاری داوه . • جابر فهرمویه‌تی : وه پیغمبه‌ری خوا (ﷺ) ئه‌گه‌ر و تاری بدایه چاوه‌کانی سوور ده‌بووه‌ و ده‌نگی به‌رز ده‌کرده‌وه‌ و تووره‌ بوونه‌که‌ی توند ده‌بوو , هه‌روه‌کو ئه‌وه‌ی راگه‌یینی سوپا بییت) موسلیم ریوایه‌تی کردووه . • هیچ و تاریکی نه‌ده‌دا ئیلا به‌ سوپاس و ستایشی خودا ده‌ستی پی ده‌کرد. • له هه‌موو کاتی‌کدا و تاری ده‌دا به‌پی پئوستی و به‌رژه‌وه‌ندی گوێگران.	وتاره‌کانی :	

ابن القیم فهرمویه‌تی : (دوو ئاکاری له خۆیدا کو کردووه‌ته‌وه‌ که ئه‌وانیش (حه‌نیفیه‌) و (میهره‌بانی) یه , جا ئه‌و (حه‌نیفیه‌) یه له ته‌وحیددا و (میهره‌بانی) یه له ره‌وشت و ئه‌خلاقدا , وه دژی ئه‌و دوو	نێردراوه به حه‌نیفیه‌ی میهره‌بانی :	له‌تایه‌ته‌مه‌ ندیه‌ کا
---	--	--------------------------------

ئاكاره : شيرك و حه راكمردنى حه لاله).		
پيغهمبهرى خوا (ﷺ) ده فهرمويت : هه موو پيغهمبهرىك نيردراوه بولاي گه له كهى خوى به تاييه تى وه من نيردراوم بو هه موو خه لكى)) بوخارى ريوايه تى كردووه .	بو مروف و جنوكه ره وانه كراوه :	
﴿الرَّكَتَبُ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿١﴾﴾ إبراهيم: ١	كتيب و بانگه وازه كهى	
گه وهره ترين ئايه ته كانى پيغهمبهرى خوا (ﷺ) قورئانى پيروزه , و هيچ ئايه تيك نيه كه بو پيغهمبهرىكى پيش خوى هاتبيت ئيللا ئه م به شيكى لى بهر كه وتووه.	ئايه ته كانى :	
پيغهمبهرى خوا (ﷺ) ده فهرمويت : هيچ يه كيك له ئيوه ئيانى كامل ناييت تاوه كو منى خوشتر نه وييت له منداله كهى و له باوكى و له هه موو خه لكى) متفق عليه.	خوشويستنى ئه و به شيكه له دين :	
كافره به كوفرى گه وره , خواى گه وره ده فهرمويت : ﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ﴿٢﴾﴾ الكوثر: ٣	حوكمى ئه و كه سانهى رقيان له پيغهمبهرى خوايه :	
پيغهمبهرى خوا (ﷺ) ده فهرمويت : خواى گه وره منى به خه ليلى خوى داناوه هه ووه كو چون ئيبراهيمى به خه ليلى خوى داناوه)). موسليم ريوايه تى كردووه . (خه ليل : بريتيه له بهر زترين پلهى خوشه ويستى).	خه ليلى خوايه :	
خواى گه وره فهرمويه تى : ﴿وَلَاذَّ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّنَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ (أولى العزم) : وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٧﴾﴾ الأحزاب: ٧	يه كيكه له (أولى العزم) :	
پيغهمبهرى خوا (ﷺ) فهرمويه تى : به دنيابيه ووه من له هه مووتان	زانسته كهى :	

زانانترم دهرباره ی خوی گه وړه)) بوخاری ریوایه تی کردووه . وه خوی گه وړه ده فهرمویت : ﴿ قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ ۚ الْآنَعَامُ: ۵۰		
خوی گه وړه ده فهرمویت : ﴿ قُلْ إِن كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ آل عمران: ۳۱ هه ووه ها خوی گه وړه ده فهرمویت : ﴿ وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا ۚ وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿۱۳۹﴾ آل عمران: ۱۳۹ . پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : هه مووتان ده چنه به هه شته وه ئیلا که سینک نه بیت خوی نایه وی. وتیان: ئه ی پیغه مبهری خوا کی به هه شتی ناوی؟ فهرمووی: کی گوپرایه لیم بکات ئه وا ده چیت به هه شته وه کی سه ریچی فرمانه کانم بکات ئه وا خوی به هه شتی ناوی). بوخاری ریوایه تی کردووه . وه پیغه مبهری خوا (ﷺ) ده فهرمویت : زه لیلی و بچووی دراو ته ئه و که سانه ی سه ریچی فرمانه کانم ده که ن) ئه حمده ریوایه تی کردووه .	حوکمی ئه وانه ی گوپرایه لی ده بن و ئه وانه ی سه ریچی ده که ن :	
خوی گه وړه ده فهرمویت : ﴿ كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ۗ آل عمران: ۱۱۰ . پیغه مبهری خوا (ﷺ) فهرموویه تی : سویند به و که سه ی گیانی منی به ده سته من ئومیده وارم نیوه ی ئه هلی به هه شت بن) متفق علیه .	ئوممه ته که ی پیغه مبهری خوا :	
شاره که ی شاری مه که بوو , خوی گه وړه فهرمویه تی : ﴿ إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ ﴿۱۶﴾ فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ مَّقَامُ إِبْرَاهِيمَ وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا ۚ وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حُجُّ الْبَيْتِ مَنِ	شاره که ی پیغه مبهری خوا:	

أَسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿١٧﴾ آل عمران: ٩٦ - ٩٧ . وه مهككه شاريكه كوشتار تييدا حهrame , پيغهمبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي : (بيگومان ئه م شاره خواي گه وړه حهرامي كردووه له وړوژوهي كه زهوي و ئاسمانه كاني دروست كردووه وه حهrame چونكه خواي گه وړه خووي حهرامي كردووه) متفق عليه. وه مهككه شاري موسلمانانه تاكو قيامهت , پيغهمبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي : كوچ كردن نبييه له پاش فته تحي مهككه - له مهككه وه بو مهدينه-) متفق عليه.		
قبيله كه ي پيغهمبهري خوا (ﷺ) بهرو كه عبيه , و پيش ئه وه بهرو (بيت المقدس) بووه , خواي گه وړه ده فهرمويت : ﴿قَدْ زَرَى ثَقَلُْبُ وَجْهَكَ فِي السَّمَآٰءِ فَلْنَوَلِّیْنَكَ قِبَلَةً تَرْضٰهَا ۚ فَوَلَّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوْا وُجُوْكُمْ شَطْرَهُ﴾ البقرة: ١٤٤. وه مزگوتي حهراميش يه كه م مزگه و ته له سهر زهوي دروست كراييت , (أبو ذر) فهرموويه تي : پرسيارم له پيغهمبهري خوا (ﷺ) كرد يه كه م مزگه و ته له سهر زهوي دروست كراييت كام مزگه و ته , فهرمووي : مزگه و تي حهرام) متفق عليه. وه پيغهمبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي : ههركه سيك هات بو سهرداني ئه م مزگه و ته و نه چووه لاي خيزانييه وه و سنووري شهرعي نه بزانده كه گه پرايه وه ئه و ده گه پريته وه ههروه كو ئه و روژه ي له دايك بووه) متفق عليه. وه پيغهمبهري خوا (ﷺ) فهرموويه تي : ته نها نويزيك له مزگه و تي حهرام بهرانبهر به سهد ههزار نويزه و ته نها نويزيك له مزگه و ته كه ي من بهرانبهر به ههزار نويزه و له (بيت المقدس) بهرانبهر به پينج سهد	قبيله كه ي پيغهمبهري خوا :	

		نوڙه). به ززار ريوايه تي ڪردووه . وه ڀڳهمبھري خوا (ﷺ) فهموويه تي : ڪوچ و بار ٿاماده ناکريت ٿيلا ٻو سي مزگهوت نه بيت : مزگهوتي حه رام و مزگهوته کي من و مزگهوتي (القصى) متفق عليه. وه ڀڳهمبھري خوا (ﷺ) فهموويه تي : ٿه گهر چوونه سهرٿاو ٻو سهرٿاو ڪردن ڀوو مه ڪه نه قبيله و پشتيشي تي مه ڪن به لکو ڀووبڪه نه ڀوڙهه لات يان ڀوڙٿاوا) متفق عليه.
--	--	--

ڀڳهمبھري	[۱] القاسم , ڀڳهمبھري خوا (ﷺ)	[۲] زهينه ب (ڀهزاي خواي لبيت).
خوا	ڪونيهي به ناوي ٿه مه وه بوو.	
حهوت	[۳] روقه يه (ڀهزاي خواي لبيت).	[۴] ٿوم ڪه لثوم (ڀهزاي خواي لبيت).
مندالي	[۵] فاطمة (ڀهزاي خواي لبيت).	[۶] عه بدولا، و نازناوي "الطيب" و
بووه : سي		"الطاهر" سي لي نرابوو.
ڪور و	[۷] ابراهيم , ٿه ویش ڪوري (مارية القبطية) بوو , ڪه نيزه ڪيڪي ڀڳهمبھري (ﷺ) بوو	
چوار ڪچ :	, وه ٿه و دواي منداله ڪاني تر له خه ديجهه يه , له هيچ هاوسه ريڪي تري جگه له ٿه و	
	مندالي نه بووه.	
	هه موو منداله ڪاني له پيش خوي وه فاتيان ڪرد ته نها (فاطمة) نه بيت , ٿه و له پاش	
	وه فاتي ڀڳهمبھري خوا (ﷺ) به شش مانگ ڪوچي دوايي ڪرد , وه له بهر	
	ٿارامگرتني و چاوهرواني پاداشت له خواوه , خواي گه وره پله و پايهي به رز ڪرده وه	
	به سهر هه موو ٿافره تاني جيهاندا , وه (فاطمة) باشتين ڪچي ڀڳهمبھري خوايه به	
	ره هايي.	
	وه هه موو ڪچه ڪاني گه يشتن به سهرده مي ئيسلام و هه موويان موسلمان بوون و له	
	گه ڀڳهمبھري خواوا (ﷺ) ڪوچيان ڪرد .	

مامه کانی ﷺ	[۱] گه وره ی شه هیدان چه مزه (په زای خوای لیبت).	[۲] عه بیاس (په زای خوای لیبت).
یانزهن: (که سیان	[۳] ئه بو طالب، و ناوی عه بد مه نافه.	[۴] ئه بو له هه ب، و ناوی عه بد ولعوززایه.
موسلمان نه بوون	[۵] زوبه یر.	[۶] عه بد ولکه عه
جگه له دووان):	[۷] موقه وویم.	[۸] ضیرار.
چه مزه و عه بیاس	[۹] قوئه م.	[۱۰] موغیره، و نازناوی "چه جل" ه.
- ره زای خویان	[۱۱] غه یداق، و ناوی موضعه به.	
لی بیت-		

پوره کانی	[۱] سه فیه، که دایکی زوبه یری کوری	[۲] ئوم چه کیم "البیضاء".
(خوشکی	عه ووامه (په زای خوای لیبت)، و موسلمان بووه	
باوک)	(په زای خوای لیبت).	
شه ش	[۳] عاتیکه.	[۴] به ره.
که سن:	[۵] ئه پروا.	[۶] ئومه یمه.

خیزانه کانی ﷺ	...	(ح) = چه فسه ی کچی عومه ری کوری خه تتاب (په زای خوای لیبت).
: له م پرسته یه دا		(ج) = جوهریه کچی حاریت (په زای خوای لیبت).
کو کراونه ته وه:		(ز) = زهینه بی کچی جه حش (په زای خوای لیبت) + زهینه بی کچی خوزه یمه (په زای خوای لیبت).
(حَجَزَ صَخْرَ)		
سَمْعَه):		
	...	(ص) = سه فیه کچی حویه ی کوری ئه خطهب (په زای خوای لیبت).
		(خ) = خه دیجه کچی خوه یلید (په زای خوای لیبت).
		(ر) = په مله (ئوم چه بیبه) کچی ئه بو سوفیان (په زای خوای لیبت).

(س) = سه ودهی کچی زهمعه (پهزای خوای لیبیت). (م) = مهیمونه کچی حاریث (پهزای خوای لیبیت). (ع) = عائیشه کچی نه بو به کر (پهزای خوای لیبیت). (هـ) = هیند کچی نه بو ئومه ییه (ئوم سه له مه) (پهزای خوای لیبیت).	سمعه:	
--	-------	--

[۱] خه دیجه (پهزای خوای لیبیت): یه کهم هاوسه ری پیغه مبه ری خوا (ﷺ) (خدیجه ی کچی خویلدی قوره یشی نه سه دی) بووه ، پیش پیغه مبه رایه تی هاوسه رگیری له گه ل کردووه و نه و کات خه دیجه ته مه نی چل سال بوو ، وه تا کو وه فاتی کرد پیغه مبه ری خوا (ﷺ) زنی به سه ردا نه هینا ، و هه موو منداله کان له نه وه جگه له (ئیراهیم) ، و خه دیجه ش نه و که سه یه که پشتیوانی کرد له پیغه مبه ر (ﷺ) و جیهادی کرد له گه لیدا و به نه فس و به مال له گه لیدا بووه ، و خودای گه وره ش به (جبریل) دا سه لامی بو ناردووه ، وه نه مه ش تاییه ته و نه زانراوه که وا بو هیچ ئافره تیکی تر بوو بیت ، و سی سال پیش هیجرت کوچی دوایی کرد.		
[۲] سه وده (پهزای خوای لیبیت): پاش مردنی خه دیجه به چه ند پوژیک هاوسه رگیری له گه ل (سه وده ی کچی زهمعه ی قوره یشی) کرد ، نه ویش نه و ئافره ته بوو که پوژه که ی خو ی دا به عائیشه .		
[۳] عائیشه (پهزای خوای لیبیت): دوای (سه وده) هاوسه رگیری کرد له گه ل (ام عبدالله عائیشه صدیقه ی کچی صدیق) ، نه و که سه ی که له سه رووی حه وت ئاسانه وه پاککرایه وه و خوای گه وره بی تاوانی سه لماند ، خوشه ویستی پیغه مبه ری خودا (ﷺ) بووه ، پیش نه وه ی هاوسه رگیری له گه ل بکات فریشته یه که له قوماشیکی ئاوریشمدا پیشانی دا و وتی : ((نه مه خیزانته)) ، ترمذی ریوایه تی کردووه ، له مانگی شه والدا هاوسه رگیری له گه ل کرد له کاتیکدا ته مه نی شه ش سال بوو ، وه گواستییه وه له مانگی شه والدا له سالی یه که می هیجرت کردنی و ته مه نی تو سال بوو ، وه جگه له نه و هاوسه رگیری له گه ل هیچ کچیکی عازب نه کردووه ، وه جگه له		

ئەو وەحى لە لىفەى هېچ ئافرەتتىكى تردا دانەبەزىو ، وە خوشەويستىن كەس بوو لە لای پىغەمبەرى خوا (ﷺ)، وە بيانووەكەى لە ئاسمانەو دابەزى ، وە هەموو ئوممەت يەكەنگەن لەسەر ئەوئەو كەسەى تۆمەتبارى بکات بە زىنا كافر ، وە زانائىن و فەقىهتەىن ئافرەتە ، بەلكو تىگەشتوتىن ئافرەتەى ئەم ئوممەتەى و لە هەموويان زانائە بە رەهاى ، وە گەورە هاوئلانى پىغەمبەر ئەگەرانهو بۆ قسەى ئەو و پرسیارىان لى دەکرد و فەتوايان لەو وەرەگەرد.	
پاشان هاوسەرگىرى لەگەل (حەفصەى كچى عومەرى كۆرى خەتتاب) کرد ، حەفصە لەگەل هاوسەرى پيشوویدا (خونەيس كۆرى حوزافەى سەهمى) موسلمان بوو بوو ، وە لەگەل ئەودا كۆچى کرد بۆ مەدينە ، ئەمجار لە پاش غەزای ئوحد وەفاتى کرد و پىغەمبەرى خوا (ﷺ) هاوسەرگىرى لەگەلدا کرد.	[۴] حەفصە (پەزای خوای لىبىت):
پاشان هاوسەرگىرى کرد لەگەل زەينەبى كچى خوزەيمەى كۆرى حارثى قەيسى لە بەنى (هیلالى كۆرى عامىر) ، و بە دوو مانگ لە دوای ئەوئەو هاوسەرگىرى لەگەل کرد كۆچى دواى کرد ، وە ئەوئەو كەسەى كە نازناوى ام المساكين (داىكى هەزاران)سى هەبوو.	[۵] زەينەب كچى خوزەيمە (پەزای خوای لىبىت):
پاشان هاوسەرگىرى کرد لەگەل (ئوم سەلەمە هيندى كچى ئەبو ئومەيەى قورەيشى مەخزومى) ، ئەبو ئومەيەش ناوى (حوزەيفەى كۆرى موغیرە)یە ، و ئەميش دواھەمین خىزانى پىغەمبەرە (ﷺ) كە وەفاتى کردىت ، سالى شەست و دووى كۆچى كۆچى دواى کرد.	[۶] ئوم سەلەمە (پەزای خوای لىبىت):
وە هاوسەرگىرى کرد لەگەل (جوهیریەى كچى حارثى كۆرى ئەبو ضيرارى موسطەلىقىیە) ، وە يەكێك بوو لە كەنیزەكەكانى بەنى موسطەلىق ، هات بۆ لای پىغەمبەرى خوا (ﷺ) بۆ ئەوئەو يارمەتى بدات لە گریبەستى ئازادکردنیدا ، ئەوئەو هەموو پارەى گریبەستەكەى دا و هاوسەرگىرى لەگەل کرد.	[۷] جوهیریە (پەزای خوای لىبىت):
پاشان هاوسەرگىرى کرد لەگەل زەينەبى كچى جەحش لەبەنى ئەسەدى كۆرى خوزەيمە ، و كچى ئومەيمەى پوریهتى ، ئەم ئایەتەش لەبارەى ئەمەو دابەزىو : ﴿ فَلَمَّا قَضَىٰ زَيْدٌ مِّنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاهَا ۖ ﴾ الأحزاب: ۳۷ ، بەوئەو شانازى	[۸] زەينەب كچى جەحش (پەزای خوای

لَبِيتَ):	ئه کرد به سهر هاوسه ره کانی تری پیغمبهردا (ﷺ) و ئه یوت : ئه یوه کهس و کارتانه به شووی دان به لام من خوی گه وره له سهرووی ههوت ئاسانه کانه وه به شووی دام), بوخاری ریوایه تی کردووه . وه له تاییه تمه ندیه کانی ئه وهیه که خودای گه وره خوی وه لی بووه له سهرووی ئاسانه کانه وه و دای به پیغمبهری خوا (ﷺ) , وه له سهره تای خیلافه تی (عومهر) دا کۆچی دواپی کرد , سه ره تا هاوسه ری (زهیدی کۆپی حاریشه) بوو , پیغمبهری خوا (ﷺ) زهیدی گرتی خوی و کردی به کۆپی خوی , کاتی زهید ته لاقی دا خوی گه وره کردیه خیزانی پیغمبهری خوا (ﷺ), بو ئه وه ی ئوممه ته که ی چاوی لی بکه ن له هاوسه رگیری له گه ل خیزانی ئه وانیه ده یانگره خویان و ده یانکه نه کۆپی خویان.
[۹] ئوم حه بییه (په زای خوای لَبِيتَ):	پاشان (ئوم حه بییه) ی ماره کرد , و ناویشی (رهمله ی کچی ئه بو سوفیان سه خری کۆپی حه ربی قوره بشی ئه مه وی) یه , پیغمبهری خوا (ﷺ) هاوسه رگیری له گه ل کرد له کاتی کدا ئه و کۆچی کردبوو بو حه به شه , نه جاشی ماره بییه که ی گرتی ئه ستوی خوی که چوار سه د دینار بوو , وه له ویوه بویان گواسته وه , له سه رده می مه عاوییه ی برایدا کۆچی دواپی کرد .
[۱۰] سه فییه (په زای خوای لَبِيتَ):	پیغمبهری خوا (ﷺ) هاوسه رگیری کرد له گه ل (سه فییه ی کچی حویه ی کۆپی ئه خطه ب) گه وره ی به نی نه ضیر له نه وه ی هارونی کۆپی عیمران برای موسا , بویه ئه و کچی پیغمبه ری که و هاوسه ری پیغمبه ری که (ﷺ), و یه کیک بووه له جوانترین ئافره ته کانی جیهان , بوو به پشکی پیغمبهری خوا (ﷺ) له سه بایه کاندایه که نیه کیک و ئه ویش ئازادی کرد , و ئازاد کردنه که ی کرده ماره بی بوی و ئه وه ش بوو به سوننه تیک.
[۱۱] مه یمونه (په زای خوای لَبِيتَ):	پاشان هاوسه رگیری کرد له گه ل مه یمونه ی کچی حاریشی هیلالی , و ئه ویش کوتا هاوسه ری تی , له مه که که هاوسه رگیری له گه لدا کرد له عومره ی (قضاء) له پاش ئه وه ی ته حه لولی کرد .
جیاوازی له وه دا نییه که کاتیک پیغمبه ر (ﷺ) وه فاتی کرد نو هاوسه ری له پاش خوی به جی	

هَيْشَت ، و يه كه م هاوسه رى له پاش خۆى وه فاتی كرد زهینه بى كچى جه حش بوو له سالى بيست ، و دوا هه مينيان (ئوم سه له مه) بوو له سالى شهست و دوو له كاتى خيلافه تى يه زىدى كوپى مو عاويه كوچى دوايى كرد.

لينكى كه ناله كانى په يمانگاي سوننه

[مَوْقِعُ مَعْهَدِ السُّنَّةِ:](#)

[رابطُ الفيس بوك:](#)

[رابطُ التلجرام:](#)

[رابطُ الانستغرام:](#)

[رابطُ التويتِر \(X\):](#)

[رابطُ الواتساب:](#)

[قناة اليوتوب:](#)

[رابطُ تحميل الكُتُب:](#)

